

Huismuziek

70 jaar en springlevend

1951-2021

Een veelzijdige kijk op Huismuziek,
vereniging voor muziek en instrumentenbouw

Tijdslijn 70 jaar Huismuziek

1951	oprichting 5 mei
1952	eerste mededelingenblad
1960	Gerrit Vellekoop directeur tot 1972
1970	tijdschrift <i>Huismuziek</i> opgericht
1972	Ine Jellema directeur tot 1988
1974	oprichting het Bouwerskontakt
1976	25-jarig jubileum: 3000 leden, 70 cursussen
1988	Fiet Nafzger directeur tot 1992
1991	40-jarig jubileum: 5000 leden, 140 cursussen
1993	Huismuziek valt onder LOAM tot 2001
1994	verzelfstandiging regionale afdelingen
2001	50-jarig jubileum: 3000 leden, 30 cursussen
2007	Sabine d'Hont start als verenigingscoördinator
2008	bureau en bibliotheek gehuisvest in Arnhem, huismuziekblad wordt een krant
2011	60-jarig jubileum: 2250 leden, 40 cursussen
2012	blad in krantvorm opgeheven, nieuwsbrieven digitaal verstuurd
2014	bibliotheek wordt opgeheven, start digitale muziekbibliotheek
2021	70-jarig jubileum: 1550 leden, 50 geplande cursussen, ruim 60 webinars en meer online aanbod

Inhoud

Voorwoord	4
Het ontstaan van de vereniging voor Huismuziek	5
Je bent volwassen en denkt terug...	9
Huismuziek en LOAM: het begin van het einde?	10
BOUWER IN BEELD Oude instrumenten als inspiratiebron	12
Het succes van de Muziekweek van A tot Z	13
BOUWER IN BEELD Bouwen om te spelen	16
De beginjaren van Huismuziek	17
BOUWER IN BEELD Jef Van Boven, bouwer van historische klavierinstrumenten	21
BOUWER IN BEELD Muziek, een liefde voor je leven	22
Samen muziek maken in de regio	23
Herinneringen van een negentiger	26
Ode aan de docent	27
BOUWER IN BEELD Reijnier Kloeg bouwde Da Vinci's organetto	29
Het Bouwerskontakt: samen bouwen sinds 1975	30
BOUWER IN BEELD Elke gitaar wordt beter	34
Een nieuw bureau voor Huismuziek - 2006-2021	35
1972-1988: een frisse wind en een bloeiende vereniging	38
Componeren voor Huismuziek	40
Literatuur over de geschiedenis van Huismuziek	42
Colofon	42

Voorwoord

Tijdens een redactievergadering kwam het ineens ter sprake. COVID-19 hadden we al behandeld en culturele diversiteit ook – het was tenslotte 2020. Toen kwam *ageism* op tafel: stereotypering of discriminatie op basis van leeftijd. De aanleiding was een artikel in het NRC over een negentiger die in zijn eentje de hort op ging met zijn campertje en zijn dochter die daar op sociale media haast hysterisch positieve reacties op kreeg. Deze meneer voldoet niet aan het algemeen heersende beeld van ouderen: afhankelijk, eenzaam, draaieurklanten bij de huisarts, erg vatbaar voor corona bovendien...

Het zette ons aan het denken. Braaf hadden we tot dan toe in al onze artikelen leeftijden of geboortejaren vermeld. We plaatsen mensen zo graag in leeftijdshokjes, maar wat willen we eigenlijk zeggen met die cijfertjes?

Bij Huismuziek was leeftijd de afgelopen decennia een veel-besproken onderwerp. Zesenhalf jaar draaide ik mee op het bureau. We droomden bijna net zo vaak over een verjonging van het ledenbestand als over een naamswijziging. Deels natuurlijk ingegeven door een praktisch gegeven: met enige regelmaat kregen we een rouwkaart van een lid, en als je dan 20 jaar vooruitkijkt kun je Huismuziek wel opdoeken.

Maar er speelden ook vooroordelen: ouderen zijn minder goed bij stem, ze gaan slechter spelen, ze zijn niet flexibel genoeg... Eenzame cursisten? Ze zijn er ongetwijfeld, maar geef ze eens ongelijk: tegenwoordig moeten veel mensen de aandacht verdelen tussen het fysieke leven en hun digitale alter-ego. Tijdens mijn gesprek met Ine Jellema, waarvan een deel te lezen is op pagina 38-39, gaf ze aan dat de digitalisering van de samenleving haar zorgen baart. Ze ziet ouders met mobiel in de hand achter de kinderkwagen. Tegelijk is ze hoopvol: juist in 2020 kwamen we er allemaal achter dat fysiek bij elkaar zijn niet vervangen kan worden door een mobiele telefoon, hoe fantastisch beeldbellen ook is – zelfs voor ouderen, die soms beter digitaal vaardig zijn dan vijftigers.

Een paar jaar geleden besloot Huismuziek het ledenbestand te accepteren voor wat het is en geen krampachtige pogingen tot verjonging meer te doen, dat doet de rest van de

mensheid al. André van Huismuziek Amsterdam zegt het ook op pagina 24: 'Wie wél komen en willen blijven: daar moeten we ons op richten!' Een veertiger is piepjong bij Huismuziek en iemand van negentig is oud, maar daar is alles mee gezegd. De leden komen voor in alle soorten en maten, alle mentale gesteldheden, met alle mogelijke instrumenten en stemtypes, met of zonder e-mailadres, met de trein of met de auto, met of zonder leesbril. Echt, het zijn net gewone mensen, alleen dan met een bovengemiddelde interesse in samen muziek maken.

Huismuziek is zeventig. En dat getal zegt wel iets, maar niet alles. Zo kan het je vertellen dat de vereniging andere tijden meemaakte. In de doctoraalscriptie over Huismuziek van Cunéra van Lier en Ria Hurkens uit 1991 vertelt lid van het eerste uur Co Wosgien dat iedereen destijds met het openbaar vervoer naar de cursussen kwam. Niet dat de infrastructuur toen beter was. Ze gingen naar Oostvoorne met de stoomtrein en moesten dan nog een uur lopen naar Volkshogeschool Olaertsduyn!

Een leeftijd is even sprekend als nietszeggend. Zo denkt redactielid Koos van Kampen na het lezen van een geboortejaar meteen aan historische gebeurtenissen waar iemand al dan niet bij was, en Jan Bouterse gaf aan juist ook trots te zijn 'op de behaalde jaren'. Tegelijk zegt zo'n cijfertje bijvoorbeeld helemaal niks over wat wij juist zo belangrijk vinden: of iemand in staat is om te genieten van muziek. Henkjan Honig publiceerde in 2009 een onderzoek dat bewijst dat baby's geboren worden met een muzikaal vermogen: de hersenen van pasgeborenen reageren op weggelaten ritmes. Muzikaliteit is aangeboren, concludeerde Honig. Dat betekent dat er maar twee voorwaarden zijn voor lidmaatschap van Huismuziek:

1. Ben je geboren?
  2. Leef je nog?
- Het is zo klaar als een klontje.

70 jaar en springlevend!

Namens de redactie, bestaande uit een dertiger, een vijftiger, een zeventiger en een tachtiger,

Didi de Pooter

Lekker samenspelen van behapbare muziek

Het ontstaan van de vereniging voor Huismuziek

Koos van Kampen

Zowel binnen als buiten Huismuziek is door de jaren heen de vraag gesteld wat bedoeld wordt met het begrip 'huismuziek'. Sommigen vinden de term ouderwets en achterhaald; anderen zien het woord als vlag die de lading nog steeds dekt. Een naamswijziging is binnen de vereniging meerdere malen aan de orde geweest, maar steeds weer is het gesprek daarover verzand, door het ontbreken van een alternatief dat op algemene instemming kan rekenen.

Wandervogel

In ons land werd huismuziek in de twintiger en dertiger jaren van de vorige eeuw gebruikt als aanduiding voor het maken van muziek in kleine kring, door amateurs. Dit paste in de beweging van Wandervogel, die aan het begin van de twintigste eeuw begonnen was in Duitsland. Deze jeugdbeweging keerde zich tegen de – volgens de leden – duffe negentiende-eeuwse geest en probeerde zich los te maken van allerlei burgerlijke conventies. Onder het zingen van volksliederen trokken jongeren de natuur in. Er verschenen liederenbundels en bij meerstemmige bewerkingen van de liederen ontstond behoefte aan instrumentale begeleiding. Gekozen werd voor de blokfluit, een instrument waarop men snel een eenvoudige melodie kon spelen. Daarnaast werden ook de luit, gitaar, vedel en andere instrumenten uit de middeleeuwen en de renaissance gebruikt. Bij de huismuziek ging

het zeker niet om uitvoeringen op een podium met publiek, maar om de vreugde die beleefd werd aan het samen musiceren.

In dezelfde tijd begon ook in de Nederlandse jeugdbeweging muziek een belangrijke rol te spelen. Voor de socialistische jeugd stelde Piet Tiggers, muzikleider van de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC), verschillende volksliedbundels samen. Hetzelfde deed Jop Pollmann voor de katholieke jongeren. De uitgave van deze bundels bevorderde het zingen van volksliederen, vaak met instrumentale begeleiding. Er werd gezocht naar muziek die technisch niet te moeilijk was. Goed speelbare muziek vond men voornamelijk in de barok, de renaissance en de middeleeuwen. Veel jongeren die in de dertiger jaren binnen de jeugdbeweging kennis hadden gemaakt met huismuziek komen we later tegen als lid van de vereniging voor Huismuziek. Van de oprichters zijn Gerrit Vellekoop (1907-1984) en Renske Nieweg (1911-2002) gevormd in de AJC. Beiden leverden binnen die organisatie een belangrijke bijdrage aan de muzikale ontwikkeling van de arbeidersjeugd.

De jonge Vellekoop

Gerrit Vellekoop was bij de oprichting van Huismuziek in 1951 de belangrijkste initiatiefnemer en het gezicht van de vereniging in de eerste twintig jaar van haar bestaan. Gerrit werd in 1907 geboren in een arbeidersgezin uit Rotterdam.

Jongerenmuziekweek, zingen o.l.v. Chris Maasland, midden: Kees Vellekoop. (Dia archief Huismuziek)

Dansen tijdens de opening van het nieuwe bureau in IJsselstein in 1982. (Foto archief Jan Willems)

Hij voelde zich als kind al aangetrokken tot muziek en nam vioollessen na de middelbare school, op zestienjarige leeftijd. Behalve viool leerde de jonge Gerrit ook blokfluit spelen. Hij kreeg les van Joannes Colette, een belangrijke pionier van de blokfluit in Nederland. Vellekoop ontwikkelde ook kwaliteiten als muzikaal leider. Hij nam lessen orkestdirectie bij Toon Verhey in Amsterdam en werd vervolgens dirigent van twee Rotterdamse orkesten: het Arbeidersharmonieorkest Harmonia en de Arbeidersorkestvereniging.

Gerrit werd, evenals zijn vader en moeder, lid van de AJC en deed volop mee aan activiteiten van deze vereniging. Dit betekende vooral zingen, spelen en volksdansen, want dat waren belangrijke elementen in het opvoedingsideaal van de AJC. In 1932 kreeg hij de leiding over het Rotterdamse Rode Muzikanten Gilde. Daar gaf hij wekelijks les aan blokfluit-, gitaar-, en luitspelers. In hetzelfde jaar leerde hij tijdens het Pinksterkamp in Vierhouten zijn latere vrouw Sip kennen. Zij gaf daar volksdanslessen en Gerrit speelde er viool. Nog geen maand na hun eerste ontmoeting schreef de vijftienjarige musicus haar een brief waarin hij zijn gedachten over de ontwikkeling van de muziek beschreef:

‘Misschien kan jij je indenken, wat het voor mij moest betekenen, om, opgeleid in de toonkunst volgens de begrippen van deze tijd, tot het besef en het inzicht te moeten komen, dat die toonkunst als volks- en gemeenschapskunst niet de geringste waarde bezit. In deze luttele weken heb ik mij in moeten werken in de gedachte dat voor de beleving van een nieuwe cultuur, zoals de A.J.C.-leiding nastreeft, de gehele

ontwikkeling van de toonkunst tussen de 18e eeuw en de onze van geen waarde is en dat wij, als of die ontwikkeling niet had plaats gehad, gewoonweg moeten aansluiten bij wat er voor de 18e eeuw op dit terrein bestond, neen, erger, dat wij hard zullen moeten werken, om even ver te komen als de mensen in die tijd. Let wel, ik wil niet beweren, dat de ontwikkeling der toonkunst geen betekenis heeft als zodanig; voor ons doel – zover ben ik nu tenminste, dat ik het doel der A.J.C. als mijn doel kan beschouwen –, voor ons doel is die grote vlucht der muzikale kunst niet dienstig. En alleen het besef dat, willen we er toe komen, ook onze mensen de rijkdom en prachtige schoonheid van de latere muziek te doen beleven, we uitsluitend langs deze weg iets zullen kunnen bereiken, heeft mij de kracht gegeven, tot bovenstaande, voor mij in de beginne niet plezierige erkenning te komen en ze zelfs tegenover bekwaamere en grotere kunstenaars, dan ik zelf ben, te verdedigen.’

Op zoek naar inspiratie

Gelijkoortige gedachten vinden we bij de muzikaal leider van de AJC, Piet Tiggers, in zijn boekje *Volksmuziek* (1934). Hij schrijft daarin: ‘Het concertleven vormde geen werkers, geen liefdevolle beoefenaars der muziek, maar veelal eigenwijze en moeilijk te bevredigen luisteraars, criticasters, betweters en domoren.’ Ongetwijfeld heeft Tiggers de jonge Vellekoop beïnvloed. In een van zijn brieven aan Sip schrijft Gerrit dat hij een sollicitatie naar muzikleider aan Piet Tiggers heeft laten lezen, waarop deze ‘akkoord’ heeft gezet. Door Tiggers’ instemming te vragen, probeert Gerrit

‘...zoveel mogelijk te weten te komen of mijn opvatting van het doel der muziekbeoefening in de AJC overeenkomt met wat Piet zich voorstelt.’

Ook buiten de AJC zocht Gerrit inspiratie. Volgens zijn dochter Hilde ging haar vader in de dertiger jaren regelmatig naar cursussen in Duitsland en bezocht hij de Kasseler Musikstage, georganiseerd door de Arbeitskreis für Hausmusik, een organisatie die nog steeds bestaat. Gerrit was ook actief als cursusleider binnen de volkshogescholen, evenals Marie Veldhuyzen en Wim Mook, die ook bij de oprichting van Huismuziek betrokken waren.

Tegen het einde van de oorlog werd Gerrit door de Duitsers opgepakt en in Duitsland tewerkgesteld. Hij wist aan zijn gevangenschap te ontkomen en kwam terecht in het bevrijde zuiden van ons land. Vandaaruit schreef hij brieven aan Sip waarin hij, naast persoonlijke berichten, ook zijn ideeën over huismuziek ontvouwde.

Organisatie

Na de oorlog ontstond er behoefte aan een organisatie van spelers van huismuziek. Op een aantal bijeenkomsten, georganiseerd door volkshogescholen, hadden muzikliefhebbers en vakmusici elkaar gevonden om aan huismuziek vorm te geven. Uit de behoefte om nauwer en regelmatig contact met elkaar te hebben ontstond een plan om een vereniging op te richten. Tijdens het in februari 1951 in Amsterdam georganiseerde Congres voor Lekenmuziek werden de voorbereidingen getroffen voor de oprichting van Huismu-

Gerrit Vellekoop onderhoudt een blokfluit. (Foto archief familie Vellekoop)

ziek. Op het congres definieerde musicoloog, componist en muziekcriticus Wouter Paap huismuziek als muziek ‘die in de huiskamer of in verenigingslokalen gemaakt wordt; muziek in klein bestek, die niet dient om te schitteren ten overstaan van publiek.’

Bijna zestig jaar later gaf Arie Koorneef – oud-voorzitter van de vereniging – in een interview een vergelijkbare omschrijving: ‘Het doel moet blijven: lekker samenspelen van behapbare muziek voor iedere amateur, maar die moet altijd

Muziek maken in de natuur bleef een goed gebruik bij Huismuziek. (Dia archief Huismuziek)

bereid zijn om voor beter te gaan. Huismuziek is niet alleen een gezelligheidsvereniging en het samenspel is niet gericht op optreden. Maar optreden is nooit verboden!’

De vereniging

Op 5 mei 1951 werd de vereniging opgericht tijdens een bijeenkomst in het Utrechtse hotel Terminus. Vellekoop noemde het in zijn oprichtingstoespraak nodig dat leiding werd gegeven aan de ontwikkeling van huismuziek. Daarnaast wees hij op de behoefte aan voorlichting over ‘...de aard en de geest van deze vorm van muziekbeoefening en de keuze van het geschikte materiaal (zowel instrumenten als muziek).’ Door samenwerking van verschillende plaatselijke groepen en instituten wilde Vellekoop tot een landelijke organisatie komen, die alles omvatte met betrekking tot de beoefening van huismuziek.

Snelle groei

Na de oprichtingsvergadering meldden zich al snel leden. Eind 1951 waren er 252, in 1956 al 1696, halverwege 1963 werd het aantal van 2500 bereikt en in 1971 telde de vereniging 3076 leden. Vanaf het begin verscheen een verenigingsblad, onder de naam *Huismuziek*. De redactie was in handen van Gerrit Vellekoop, Renske Nieweg en Marie Veldhuyzen en zij zorgden voor het bespreken van boeken, muziekkuitgaven en bladmuziekbijlagen. Vellekoop schreef veel artikelen, zoals: ‘Wat kan “oude” muziek voor ons betekenen?’ en ‘Muziek maken zonder noten...mag dat?’ Aanvankelijk werden muziekweken voor volwassenen georganiseerd, maar vanaf 1954 ook voor kinderen. Daarna

Ine Jellema en Gerrit Vellekoop bij de opening van het nieuwe bureau in IJsselstein in 1982. (Foto archief familie Vellekoop)

volgden jeugd- en jongerenweken (zie ook pagina 9) en zelfs weken speciaal voor gezinnen. Er kwamen ook cursussen die zich op speciale groepen richtten, zoals leiders van huismuziekensembles, gitaristen, gamba- en knievedelspelers, leerkrachten blokfluitspel en zelfs voor bouwers van knievels. De cursussen trokken steeds meer deelnemers. In 1971 waren dat er in totaal zelfs 993. Huismuziek was na twintig jaar een bloeiende vereniging geworden.

Gerrit Vellekoop was in de eerste jaren na de oprichting tot 1960 secretaris van de vereniging. Na de verhuizing naar Soest werd hij directeur en leidde hij vanuit huis het bureau van Huismuziek. In 1972 legde hij zijn functie neer en werd hij opgevolgd door musicologe Ine Jellema (zie ook pagina 38-39). Vellekoop overleed op 16 april 1984.

Gezinsweek in 1957. (Dia archief Huismuziek)

Je bent volwassen en denkt terug... aan de jongerenweken van Huismuziek, waaraan je vroeger deelnam.

Samengesteld door Sonja van Dijk-Brinckmann

Edo van Dijk:

‘Binnen een paar dagen orkeststukken spelen die ook nog een beetje lekker klinken. Leuker is er niet!’

Hout sprokkelen in het bos voor een groot kampvuur. Gitaren erbij en uit volle borst zingen tot de leiding ons naar bed jaagt.’

‘Met vier of vijf jongens in stapelbedden op een kamer, nou dan weet je dat er van slapen niet veel terecht komt. Lachstuipen, ondergoed pikken en andere pesterijen, het mooiste meisje van de groep bespreken... Mooie herinneringen!’

Elsje van Bergen:

‘Mijn meest spannende en meest intense Huismuziekweken waren die in Putten als tiener. Diepe gesprekken tijdens Puttense boswandelingen. ‘s Nachts stiekem naar de jongenskamer toe, en je eerste verliefdheid... Dat heeft, eerlijk gezegd, meer indruk gemaakt dan orkest, koor en dans. De laatste dag waren we ziek van vermoeidheid en van het afscheid nemen.’

Anouk van Dijk:

‘Ik herinner me nog goed de ontbijtzaal en dat we zelf konden bepalen wat we mochten eten als ontbijt.’

Anouk en Edo van Dijk in 1977, uitgeput na een heerlijke jongerenweek. (Foto Sonja van Dijk-Brinckmann)

Ook Ineke Schipper (rechts op de foto tijdens een Huismuziekkamp in 1976) maakte tijdens haar jeugd veel vrienden via Huismuziek. De andere spelers zijn v.l.n.r. Annetieke Zwanenburg, Maaïke Bakker en Christa van Loenen.

‘Het was ook heel leuk om kinderen uit andere delen van Nederland te ontmoeten, en met instrumenten samen te spelen die ik nog niet kende.’

‘Het was mooi weer en de ruimtes waren licht, en het voelde of we altijd zowel buiten als binnen waren, heel speciaal. De tijd leek anders te verlopen en de week duurde daardoor heel lang, maar dat was juist prettig.’

Peter Smith:

‘Ik heb heel leuke herinneringen aan een aantal Huismuziekzomerweken. Zoals het gezin De Marez Oyens, met de gedreven Tera en haar man en kinderen. En Jan van Biezen die op de blokfluit indrukwekkend knap in zijn eentje neuriend-fluitend een duet van Telemann speelde! Ik herinner mij ook nog Jard van Nes – zingend en piano en gitaar spelend. Wat ik ook zo prachtig vond was dat we elke ochtend heerlijk gewekt werden door een ad hoc groepje. Soms speelde je er zelf in mee en repeteerde je de dag tevoren.’

Gerdi Hartgerink:

‘Tussen 1971 en 1974 ben ik als kind met mijn ouders, broer en zus drie of vier keer naar een muziekweek voor gezinnen geweest. Dat was elke keer fantastisch!’

‘In 1977, ’78 en ’79 ging ik naar de kampeerweken voor jongeren in Vierhouten. Ik herinner me behalve het samen muziek maken, zingen en dansen ook dat het heel gezellig was en dat we altijd een spel deden op de hei. Met een aantal van de mensen die ik toen heb leren kennen heb ik nog steeds contact.’ (O.a. Ineke Schipper, die een foto leverde.)

Huismuziek en LOAM: het begin van het einde?

Koos van Kampen

Lastige jaren

Binnen de redactie twijfelden we: moeten we in de jubileumbundel aandacht schenken aan Huismuziek in de jaren negentig? Het was een periode met roerige ledenvergaderingen, het vertrek van directeur Fiet Nafzger en de gedwongen aansluiting bij het LOAM (Landelijke Ondersteuning Amateurmuziekorganisaties) op 1 januari 1993. Jan Willems, adjunct-directeur onder Ine Jellema en later bestuurslid, vertelde me dat hij het onderbrengen van de vereniging onder de paraplu van LOAM 'het begin van het einde van Huismuziek' vond. Er was ledenverlies, minder subsidie en het betekende een verhuizing van het eigen gebouw in IJsselstein naar het LOAM-kantoor in Utrecht. Het leek geen tijd om met plezier op terug te kijken, maar uiteindelijk won onze nieuwsgierigheid. Wij wilden meer weten over die voor ons duistere jaren.

De zolder van Clara

Clara Legêne was in die tijd uitvoerend secretaris en weet veel over Huismuziek. Ze ontvangt me in haar huis in Etten-Leur, zittend tussen mappen met brieven, fotoboeken, vergaderstukken, cursusmateriaal en meer zaken die zij van zolder heeft gehaald. Een enorme verzameling uit haar Huismuziektijd: van 1971, toen ze haar eerste muziekweken leidde, tot 2000, toen ze afscheid nam als uitvoerend secretaris. Tussen de documenten zit ook de partituur van een Huismuziekpassie die Clara schreef voor het 25-jarig jubileum van Huismuziek. Hierin had zij ook een deel van de statuten op muziek gezet. Met haar achtergrond als hoboïst, dirigent en docent schoolmuziek gaf ze jarenlang Huismuziekcursussen.

Clara was als lid aanwezig bij de bewogen ledenvergaderingen over het opgaan in LOAM. Zij vertelt dat de leden eigenlijk alleen maar ja konden zeggen, want zelfstandig doorgaan betekende het verlies van de onmisbare subsidie. Aan de basis van de samenwerking stond een dienstverleningsovereenkomst, waarin geregeld was welke taken LOAM zou overnemen. Vanuit LOAM werd Clara in 1994 als uitvoerend secretaris drie dagen per week gedetacheerd aan Huismuziek. Naast haar uitgebreide takenpakket zette ze een blad voor de docenten van Huismuziek op (HUMUS), richtte met Piet Kunst ERTA (European Recorder Teachers' Association) op, organiseerde docentenkaderdagen en wierf bekende musici als ambassadeur.

Moeilijke positie

Clara's positie tussen het bestuur van Huismuziek en LOAM was een lastige. Grootste knelpunt was het spanningsveld tussen de wensen van de vereniging en de uitvoering daarvan door LOAM. Een probleem was ook haar chronische gebrek aan tijd voor het omvangrijke takenpakket.

Gelukkig kon ze het goed vinden met de directeur van LOAM, Hans Heimans, met wie ze steeds oplossingen zocht voor problemen tussen beide organisaties. Op mijn vraag of het onderbrengen bij LOAM het einde betekende van Huismuziek, antwoordt ze dat Huismuziek nog steeds bestaat *ondanks* de samenwerking. Ze vertelt dat ze samen met de toenmalige voorzitter, Arie Koorneef, veel gedaan heeft om de positie van Huismuziek te versterken. Zo slaagden zij erin het blad van Huismuziek zelfstandig te laten voortbestaan, nadat het korte tijd was opgegaan in het LOAM-blad Akkoord.

Aan het einde van haar tijd als uitvoerend secretaris werd de dienstverleningsovereenkomst met LOAM steeds beperkter en regelde de vereniging steeds meer zaken zelfstandig. Zo werden de muziekbibliotheek en veel activiteiten ondergebracht in de verbouwde boerderij van Jan Willems in Ohé en Laak. In 2001 ging Huismuziek weg bij het LOAM en werd de administratie een tijdlang verzorgd door het KBZON (Koninklijke Bond voor Zang- en Oratoriumverenigingen in Nederland) waar Sabine alles in 2006 ophaalde. Huismuziek werd weer baas in eigen huis.

Na het gesprek met Clara bel ik Hans Heimans. Hij toont begrip voor de frustratie die bij Huismuziek over de LOAM-tijd heerste en vertelt dat een goedbedoelend ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur versterking van de amateurkunsten dacht te brengen door organisaties samen te voegen, maar dat dit voor Huismuziek een ongemakkelijke periode betekende. Huismuziek werd tegen haar wil ingelijfd en dat is niet invoelend gedaan.

Clara schreef in haar afscheidsartikel bij haar vertrek in *Huismuziek* van juli 2000: "De vreugd en andere waarden van 't zelf musiceren", uit de statuten van destijds klinken nu misschien wat oubollig in de oren. Maar voor mij zijn ze springlevend en dat ze dat mogen blijven, wens ik Huismuziek van harte toe."

Het openingskoor uit de Huismuziekpassie die Clara Legêne schreef voor het 25-jarig jubileum van Huismuziek.
Tekst: Nora Hoek, Ben Jeukendrup en Clara Legêne.

1x instrumentaal als voorspel
daarna gezongen.

Openingskoor.

1.

Handwritten musical score for the opening chorus of 'Huismuziekpassie'. The score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are: 'ju-belt en juicht nu ter e-re van Huismuziek, slaat op de trommels, laat klinken een lied.' The second staff continues the melody with the lyrics: 'jubelt en juicht haar ter e-re ju-belt, laat klinken een lied.' The third staff has the lyrics: 'ju-belt voor Huismuziek laat klinken een lied.' The fourth staff begins with a bass clef and a key signature of one flat, with the lyrics: 'Huis — mu — ziek is ja — rig, vijf — en — twintig jaar'.

Handwritten musical score for the chorus of 'Huismuziekpassie'. The score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are: 'want vijf-en-twintig jaar le-ven en wel-zijn: ju-belt en juicht dus, jubelt en juicht dus, voor huismuziek!' The second staff continues the melody with the lyrics: 'want vijf-en-twintig jaar wel-zijn: jubelt en juicht dus, slaat op de trommels, voor huismuziek!' The third staff has the lyrics: 'leven en wel-zijn: jubelt en juicht dus, jubelt en juicht dus, voor huismuziek!' The fourth staff begins with a bass clef and a key signature of one flat, with the lyrics: 'Vijf — en — twintig jubelt en juicht dus, slaat op de trommels, voor huismuziek!' Below the staves, there is a handwritten note: 'hierop aansluitend wordt het volgende halleluja aangeheven. eerst eenstemmig, vervolgens meteen 3stemmig.'

Handwritten musical score for the 'Halleluja' section of 'Huismuziekpassie'. The score is written on two staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are: 'Halle-lu—ja, Halle—lu—ja, Halle—lu—ja, Halle—lu—ja. Halle—lu—ja, Hal—' The second staff continues the melody with the lyrics: 'le—lu—ja Halle—lu—ja, Halle—lu—ja A—men A—men A—men A—men'.

BOUWER IN BEELD

Oude instrumenten als inspiratiebron

Jan Bouterse

Als blokfluitspeler schafte ik ooit ter verbreding van mijn muzikale blikveld een goedkope Oost-Duitse baroktraverso aan. Dat instrument heeft veel teweeggebracht! Het was Cis, een jaargenoot uit Wageningen, die mij vertelde dat hij net zo'n fluit had gezien, in wat toen nog het Museum Oud-Ede heette. Ik ondernam actie en fietste kort erop daarnaartoe. Kon ik de fluit zien? 'O, u bedoelt onze herdersfluit?' Daar lag hij: een echte oude barokke dwarsfluit, gehavend, maar wel met een duidelijk leesbaar brandstempel: R.WYNE, en op het voetje een tweede stempel: NYMEGEN. Ik kon vrij snel achterhalen dat het ging om Robbert Wijne, een bouwer die leefde van 1698 tot 1774. Ik mocht de fluit opmeten.

Onder de snelbinders

Enkele maanden later (in 1981) ging ik op bezoek bij blokfluitbouwer Hans Coolsma in Utrecht. Hij was door Frans Brüggen overgehaald om een serie kopieën te maken van een oude traverso uit diens collectie, een prachtig uitziend instrument in zwart grenadillehout met ringen van echt ivoor. Ik mocht de meetgegevens van die fluit inzien, maar mijn bezoek leidde tot een andere ontmoeting. Ik kwam daar aan de Oudegracht namelijk aan de praat met een blokfluitspeler uit Zeeland. Daarbij kwam ook de Wijne-fluit in Ede ter sprake. Hij vertelde dat hij thuis ook een traverso van deze bouwer had liggen! Weer liet ik er geen gras over groeien en reisde af naar het verre Heinkenszand om daar een heel fraaie traverso van de Nijmeegse bouwer op te meten. De fluit was perfect geconserveerd en nog goed speelbaar, gemaakt van buxushout met ivooren ringen, met een zilveren klep en drie wisselstukken waarmee je in verschillende stemmingen kon spelen. Hij werd bewaard in wat mogelijk de originele leren hoes was. De eigenaar had de fluit kunnen kopen van een leerling, die door weer en wind naar hem toe was gefietst met de fluit vastgemaakt onder de snelbinders...

Weer enige tijd later was ik op bezoek in Vlaardingen bij mijn vroegere pianoleraar, Ton Stolk. Hij had een paar fluitjes kunnen bemachtigen die waren gevonden bij opgravingen. Hij kwam aanlopen met een paar voor hem onduidelijke houten fragmenten, zwaar beschadigd, afkomstig uit een beerput in Delft. Ik kon hem direct verzekeren dat het ging om delen van een traverso, dit keer heel simpel uitgevoerd. Helaas ontbrak de kop, maar – wat een toeval – op het voetje kon ik het stempel ontcijferen: R.WYNE!

Curator, geen eigenaar

Robbert Wijne was de eerste Nederlandse fluitenbouwer van wie ik een instrument in handen heb gehad. Hij stond daarmee aan de wieg van mijn latere onderzoek, wat eerst leidde

tot medewerking aan de productie van een drietal catalogi van wat toen nog het Haags Gemeentemuseum heette, en tenslotte tot het schrijven van een proefschrift over Nederlandse fluitenbouwers en hun instrumenten. Ik was dan ook heel opgetogen toen ik een paar jaar geleden een telefoontje kreeg uit Heinkenszand met de vraag of ik de traverso van Robbert Wijne wilde kopen. Daar heb ik niet lang over gearzeld, ondanks de stevige prijs (daar kon ik wel drie kopieën voor kopen). Maar het is een fantastisch instrument, men zegt een van de beste traverso's die ooit in Nederland zijn gemaakt. Officieel ben ik er nu eigenaar van, maar ik zie mij meer als curator: beheerder met een grote verantwoordelijkheidsplicht.

Dat ik met historische instrumenten in aanraking ben gekomen komt door mijn nieuwsgierigheid, maar ook door een open instelling: ik vertel en schrijf over mijn hobby en werk en houd interessante informatie niet voor mijzelf alleen. Deze open en belangeloze uitwisseling is ook kenmerkend – en van levensbelang! – voor het Bouwerscontact.

Jan Bouterse met (kopieën van) genoemde traverso's.

Het succes van de Muziekweek van Aznavour tot Zelenka (ofwel A tot Z)

Sonja van Dijk-Brinckmann

Hoe het voor mij begon

Zelf begon ik pas met cellospelen toen ik 53 was. Na anderhalf jaar stuurde de docente mij naar een beginnersweekend van Huismuziek, drie jaar later kwam de Algemene muziekweek (tegenwoordig Muziekweek van A tot Z) in beeld. Ik was voor altijd verkocht!

Bij het voorbereiden van dit artikel, spookten aanvankelijk twee vragen door mijn hoofd: zijn er ook anderen die op latere leeftijd beginnen met een muziekinstrument? En waarom blijven zoveel mensen trouw aan de Muziekweek? Later kwam erbij: wat is er nog zichtbaar bij de huidige Muziekweek van de idealen van de oprichters van zeventig jaar geleden? En Lex Gründeman hielp mij nadenken over een vierde vraag: Hoe kan Huismuziek, en daarmee de Muziekweek, blijven voortbestaan? We beginnen met de eerste twee vragen. Een 'starter' en drie door de wol geverfde deelnemers waren tijdens de Muziekweek 2019 zo vriendelijk in de schaarse vrije uurtjes met mij mee te denken bij de bosrand.

Voor het eerst naar Westelbeers, of vaste deelnemer?

Een van de 'starters' durfde ik pas de laatste dag te vragen, blokfluitiste Joke Rijneveld. Hoe was het voor haar: binnenkomen in de hal van het conferentiecentrum waar het gaat gebeuren. Je ziet lachende mensen elkaar omhelzen. Jij kent maar één van de zestig aanwezigen. Denk je dan niet: wat doe ik hier?! Nee dus. 'Mijn vriend Peter Smith (blokfluitdocent) stimuleerde me deel te nemen, samen met vaste deelnemer Wil Adams. Peter heeft goede herinneringen aan onder meer de Huismuziekgezinsweek van 1969.' (Zie ook zijn herinnering op pagina 9.)

Hoewel Joke al vanaf haar dertiende genoot van muziek in de kerk, kwam de blokfluit pas acht jaar geleden in beeld. Ze vindt de klank van dat houten instrument zo mooi dat ze er nauwelijks meer van kan scheiden. Ze neemt de fluit dus mee naar de instelling op antroposofische basis, waar ze werkt met minderbegaafted mensen. Muziek maken hoort daar bij het dagelijks leven.

'Wat ik vond van deze week? De eerste twee dagen waren zwaar, maar daarna hoorde ik erbij. En ik merkte dat niet alleen ik, maar iedereen zichzelf tegenkomt in zo'n week. Dit is echter heel belangrijk: als de groep je te veel wordt, krijg je genoeg ruimte om je terug te trekken. En de locatie is ideaal!'

Eerder in de week sprak ik Marianne Arkesteijn. Zij is één van die deelnemers die meteen bij binnenkomst omarmd wordt. Zij komt al vijftien jaar naar de zomerweek met haar dwarsfluit. 'Het was 2004, ik was 57 jaar, kende niemand bij Huismuziek. Maar ik wilde graag samenspelen, zag ergens een folder liggen en gaf me op. En hier, tijdens die eerste week rondlopend, dacht ik: de hele dag je hobby kunnen uitoefenen in een fijne omgeving, met aardige mensen. Als er een hemel zou bestaan, is het dit!'

Marieke van der Ven is ook een vaste klant. Ze speelde blokfluit en was op balletles vanaf haar vierde. Is daarna jarenlang les blijven nemen, zowel piano als viool, maar door problemen met de linkerhand bij het pianospelen, koos ze rond haar 35ste voor dwarsfluit, naast de viool. Via haar fluitdocent werd ze lid van Huismuziek Nijmegen. En via Trees Siero, ook langjarig fan van de Muziekweek, nam Marieke in 1995 voor het eerst deel. Het is intrigerend wat zij zegt over het verschil tussen haar twee instrumenten, die ze bij toerbeurt bespeelt deze week: 'Bij vioolspelen gaat bij mij alles op gevoel – met de fluit gaat alles via nadenken.' Hier had ik natuurlijk over moeten doorvragen, maar de bel ging voor de volgende repetitie.

In 1997 ontmoette Marieke bij de Muziekweek Gabriele Schreitmüller uit Karlsruhe, die via een Volkshogeschool-lerares – zelf Nederlandse – verwezen was naar Huismuziek. Marieke en Gabriele sloten vriendschap en sinds 1995/97 hebben ze geen Muziekweek meer overgeslagen. Gabriele speelde als jong kind piano, maar koos voor de dwarsfluit sinds haar dertiende. Ze bleef bij de radio maar luisteren naar dat wonderbaarlijke instrument en zeurde net zo lang tot haar vader overstag ging. 'De dag dat ik de dwarsfluit kreeg, was de gelukkigste dag van mijn leven!' Het bleef niet bij de fluit. Coert Bremmers – al dertig jaar leidend docent in de Muziekweek – raadde haar aan een basinstrument erbij te nemen. Daar is altijd behoefte aan binnen de dagprogramma's. En dus nam Gabriele vanaf 2000 ook celloles. Daarnaast is zij een bevlogen en actieve zangeres, die al vijftwintig jaar in een kamerkoor zingt. Ook deze ervaring is zeer welkom tijdens de Muziekweek, temeer omdat het aandeel zingen in het programma steeds meer wordt uitgebreid.

Het advies celloles te gaan nemen, zou overigens in Duitsland ondenkbaar zijn geweest, legt Gabriele uit. 'Musici – of ze nu beroeps worden of amateur – beginnen altijd als kind. Daar ga je niet mee experimenteren op latere leeftijd, want dan is voorspelbaar dat je er weinig van terecht zult brengen.'

Lex Gründeman sprak ik ná de Muziekweek, omdat ik toen pas wist wat ik hem wilde vragen. Hij begon twintig jaar geleden met cellospelen. Had vroeger al wel AMV gehad van Bernard van Beurden en in een kerkkoor, later ook een studentenkoor gezongen. Maar hij zocht een instrument waarmee je met anderen kunt samenspelen. Dit kon met een cello bij Huismuziek, waar je ook als beginner terecht kunt. Sinds 2002 heeft Lex tenminste twaalf keer deelgenomen aan de Muziekweek die hij heel geschikt vindt, juist voor ouderen. Je wordt gemakkelijk opgenomen in het geheel, ook al heb je nog weinig ervaring. 'De Muziekweek is dé plek om dingen te proberen. En je doet ervaringen op die uniek zijn, zoals het met de totale groep in drie uur tijd een onbekende compositie instuderen, die ook nog goed klinkt. Ik loop gewoon zes dagen te dansen op de muziek. Je bent TOTAAL met mensen en muziek bezig!' Lex kan ook zingen – dat komt goed uit binnen de dagprogramma's.

Hij vindt wel dat Huismuziek meer ophef moet maken over de maatschappelijke meerwaarde van het cursusprogramma. Iedere muziekdocent moet weten wat er mogelijk is bij Huismuziek, juist ook voor oudere deelnemers! Niet als

concurrent voor andere organisaties, maar als aanvulling op de bestaande muziekcollectieven. Hij is niet de enige die er zo over denkt, dat is te lezen in het artikel Huismuziek in de regio op pagina 24.

Waarom is de Muziekweek een blijvend succes?

De afgelopen zeventien jaar – ik bewaar sindsdien de deelnemerslijsten – schommelde het aantal deelnemers tussen de zestig en zeventig. De afgelopen drie jaar waren er jaarlijks zeventig.

Wat maakt de cursus tot zo'n blijvend succes? Waarom komen Gabriele, Marieke, Marianne, Lex, ik, en hopelijk ook Joke, steeds terug? Hierbij onze reacties samengevat:

Over de docenten:

- Zij denken niet in termen van goed of fout, dagen uit, maar geven ook veel vrijheid.
- Ze vinden alle deelnemers even belangrijk.
- De leiding sluit aan bij wat wij kunnen en past zo nodig de muziek aan.

- Hun betrokkenheid is enorm. Door het jaar heen wisselen ze ideeën uit over het volgende programma.
- De muziekbundel waar we de hele week uit kunnen zingen en spelen is een onmisbaar hulpmiddel tijdens de week!
- De veelzijdigheid van het programma: elke dag 'voor elk wat wils'.
- De subtiele veranderingen en verfijningen door de jaren heen van inhoud en vorm van het programma. Steeds op basis van opgedane ervaringen en bredere kennis.

Over de deelnemers:

- Je voelt je zo welkom hier – ook als je voor het eerst komt!
- Er wordt heerlijk veel gelachen!
- Je leert hier dat je niet meteen alles hoeft te kunnen, maar je moet wel oefenen om iets te bereiken.
- Er is liefde voor de muziek en voor elkaar.
- De kick van het samenspelen! Je wordt meegenomen in de flow, en docenten en medespelers zorgen dat je meedoet in het geheel.
- Je kunt hier vrienden maken die twintig jaar ouder zijn – zij geven zo'n mooi uitzicht naar later!
- Elk jaar leer ik weer een nieuwe vaste deelnemer beter kennen.

Hoe was ook alweer het ideaal van de oprichters, zeventig jaar geleden? Gerrit Vellekoop verwoordde het zo op 5 mei 1951:

- Mensen moeten er de 'vreugd van het samen muziek maken' beleven.
- Alle geloofsrichtingen en sociale klassen zijn welkom.
- Leden moeten de service krijgen waar ze om vragen.
- De muziek die gekozen wordt, moet interessant genoeg zijn voor samenspel door amateurs en geschikt voor het verbeteren van het spelniveau.

Tot slot

De idealen van Gerrit Vellekoop en zijn vrienden worden nog duidelijk gerealiseerd in de oudste en altijd drukbezochte jaarlijkse Muziekweek van Aznavour tot Zelenka. Dat is de conclusie van het team dat dit artikel mogelijk maakte.

PS: Ben ik even blij dat wij onze gesprekken niet uitgesteld hebben tot de Muziekweek van 2020, toen de coronacrisis ons jaarlijks feest onmogelijk maakte!

Alle deelnemers en docenten in 2019. (Foto Gabriele Schreitmüller)

BOUWER IN BEELD

Bouwen om te spelen

Michel Abspoel

Ik was 'al' zestien toen ik begon aan mijn eerste muzieklessen, als beloning voor het behalen van mijn schooldiploma. Ook toen waren privémuzelessen nogal prijzig, dus dat werd werken op zaterdag, in een bloemenkwekerij. Zo verdiende ik ook de centen voor mijn eerste eigen instrument. Het werd een bes-klarinet van het merk Buffet Crampon. Jarenlang heb ik gespeeld in harmonieverenigingen, bigbands en kerkdiensten. Jazz was de aanleiding om te kiezen voor de klarinet, vanwege het grote bereik, de klank en de veelzijdigheid van dit instrument.

Klezmer en Huismuziek

Behalve jazz werd thuis ook vaak wereldmuziek op de grammofoon gedraaid. Dat smaakte naar meer. Toch duurde het meer dan vijftien jaar voordat de wereldmuziek loskwam in mij. Vooral klezmer raakte me. Ik speelde mee in musicals en via een theaterproducent werd ik gevraagd voor een nog op te richten klezmerband. Mijn interesse voor wereldmuziek kwam in een stroomversnelling en ik ging naar de Music Mix weekends van Huismuziek, toen nog in St. Michelsgestel. Daar ging een wereld voor mij open! Wereldmuziek heeft mij verrijkt, meer dan de top 40.

Zo'n tien jaar geleden kwam het Bouwerskontakt in het vizier: exemplaren van diverse *Bouwbrief*en lagen op een tafel tijdens een Music Mix weekend, naast andere folders en flyers. 'Hé, super interessant,' dacht ik. Voorzichtig vroeg ik wat het kostte om een *Bouwbrief* mee te mogen nemen. 'Oh, die zijn gratis hoor.' Wow! Wat mij vooral intrigeerde was dat er binnen het Bouwerskontakt een grote bron van kennis en ervaring voorhanden is. En hoe mooi is het, om op een zelfgemaakt muziekinstrument te spelen!

Van bouwen naar schrijven

Via de *Bouwbrief* kwam ik in contact met Jan Bouterse. Omdat ik niet beschik over het juiste gereedschap, mocht ik een beroep doen op zijn kennis en kunde, wat mij veel inzichten gaf waarvan ik nog steeds profijt heb. Ik had nooit gedacht dat ik enkele jaren later zelf diverse artikelen zou schrijven voor de *Bouwbrief*. Zo schreef ik over de Armeense *duduk* en de Hongaarse *tárogató*.

Samen met Jan rondde ik enkele bouwprojecten af: een Armeense *duduk* in bes, een kunstivoren mondstuk voor een Bulgaarse *kaval* en een tonnetje voor c-klarinet, met daarin een opening voor een piëzo-pickup-microfoon. (Een piëzo-microfoon maakt gebruik van een speciaal materiaal, dat onder druk – geluidstrillingen in dit geval – vervormt en elektrische spanning produceert, die versterkt kan worden

waardoor je de muziek harder kunt horen of op kunt nemen.) Het grote voordeel van deze constructie is dat je je instrument rechtstreeks kunt aansluiten op een mengpaneel. Hierdoor hoor je het geluid van de kleppen niet op de opname en is de klarinet beter individueel uit te versterken zonder geluidsoverdracht van andere instrumenten van de band. Ik bouwde zelf een Bulgaarse *kaval* van bamboe en pvc.

3D-printen

En ja, het Bouwerskontakt gaat met de tijd mee: diverse bouwers hebben de stap gewaagd om zelf 3D te ontwerpen, te printen en tot uitstekende resultaten te komen. Zelf heb ik een kavalmondstuk ontworpen en geprint.

Wil je mijn instrumenten horen? Ik speel mee op cd's van klezmerband Nigun en in mijn eigen jazzduo Keep On Smiling. Je kunt me vinden via www.abspoelinfo.info en op YouTube.

Michel Abspoel (Foto Peter van der Kooij)

'Aan mensen die het niet druk hebben, hebben we niets'

Hilde Vellekoop, Marijke Gardien-Bierman en Liesbeth Tenhaeff, over de beginjaren

Koos van Kampen

'Mijn vader was altijd aan het werk, heel vaak voor Huismuziek. Hij was een avondmens en kon wel tot twee uur 's nachts doorwerken. 's Morgens om tien uur kwamen de eerste leerlingen op muziekles. De rest van de dag zat hij achter zijn bureau en in de avond kwamen er opnieuw leerlingen voor viool- of blokfluitles.' Met deze woorden geeft Hilde Brouwer-Vellekoop, de jongste dochter van Gerrit Vellekoop (zie ook pagina 5), een beeld van de werkkraft van haar vader. Het gezin Vellekoop woonde aanvankelijk in Rotterdam, aan de Berkelselaan, waar Gerrit in huis de grootste kamer had. Daar gaf hij zijn lessen, werkte aan de uitgaven van zijn leerboekjes voor blokfluit en redigeerde hij het verenigingsblad *Huismuziek* en de muziekbijlagen daarvan. Bij zijn activiteiten voor de vereniging betrok hij geregeld het hele gezin. Zo herinnert Hilde zich dat ze vaak met z'n allen rond de grote eettafel zaten om enveloppen te schrijven voor het drukwerk voor de leden. 'Huismuziek was eigenlijk een familiebedrijf,' zegt Hilde.

Haar vader was perfectionistisch: 'Als je het doet, doe het dan goed,' zei hij altijd, maar hij oefende toch geen druk uit op zijn kinderen. 'Hij liet alles uit onszelf komen. Hij was een goede pedagoog en een heel rustige man, die sprak zonder stemverheffing. Zijn leidmotief was: kijken wat er wel kan en niet blijven hangen in wat er niet kan.' Gerrit had door zijn directeurschap van Huismuziek en de uitgaven van zijn blokfluitmethoden een vast inkomen. Vooral zijn vijfdelige handleiding voor de sopraan- of tenorblokfluit vond gretig aftrek: meer dan een miljoen exemplaren zijn er uiteindelijk gedrukt. Eind november kwam steeds de eindafrekening van de uitgever en moeder Sip zei dan: 'Het schip met dubbeltjes is binnen.'

Muziek in het gezin Vellekoop

Het gezin Vellekoop bestond uit vader Gerrit, moeder Sip, zoon Kees en dochters Baukje en Hilde. Ze waren allemaal betrokken bij Huismuziek en namen deel aan veel van wat de vereniging organiseerde. Sip speelde viool (zij had les gehad van haar man), Kees cello en gamba, Baukje viool en Hilde piano en blokfluit. Hilde gaf later volksdanslessen bij de muziekweken en ze gebruikte daarvoor een methode met houten blokjes om het volksdansen te leren.

In de beginjaren werden veel muziekdagen op het Landgoed Olaertsduyn bij Rockanje georganiseerd. Volgens Hilde beoogde Vellekoop met de activiteiten van Huismuziek ook een pedagogisch doel. Hij koos voor de muziekweken en cursussen locaties als conferentievoorden en volkshogescholen, die mogelijkheden tot ontspanning en een goede verzorging boden. In de gezinskampen lazen de oudere kinderen de jongere voor en de kinderen werden in de vroege ochtend in

muziekgroepjes langs de huisjes gestuurd om de ouders te wekken. Ook voor de kinderkampen zocht hij mooie plekken in de natuur.

De families Vellekoop en Gardien

Zelf bracht de familie Vellekoop de vakanties vaak door in Soest, waar gelogeerd werd in de jeugherberg. De plaats beviel zo goed dat ze er later gingen wonen. Gerrit en Sip waren bevriend met de beheerders van de jeugherberg, George en Mies Gardien en beide families troffen elkaar ook op muzikaal gebied. De kinderen Gardien, Roelof, Pieta en Erica, bespeelden ook een instrument en zo werd er soms samengespeeld in een ensemble van twee voltallige families van in totaal tien personen! George Gardien, die zelf dwarsfluit speelde, bekwaamde zich in het bouwen van knievels en gaf daarin ook cursussen. Ook Gerrit Vellekoop heeft bij zijn vriend George een cursus gevolgd en het instrument dat hij heeft gebouwd is nog steeds in het bezit van de familie.

Kinderkampen en gezinsweken

Een van de deelnemers aan het eerste kinderkamp van Huismuziek in 1954 was Pieta Gardien. Zij herinnert zich nog dat ze als tienjarige met de andere kinderen frambozen plukte. Het kamp werd gehouden in Huize De Ulenpas in de Achterhoek; de leiding was in handen van Willy Krone en Marie Veldhuyzen. Ook de andere kinderen Gardien namen deel aan kindermusikweken en gezinsweken. Later maakten ze meerdere jaren deel uit van de leiding daarvan. Marijke Gardien-Bierman, weduwe van Roelof Gardien, vertelt dat zij net als veel andere kinderen uitkeek naar de jaarlijkse muziekweek voor de jeugd. Die week was een heel belangrijk evenement: in die tijd viel er nog weinig anders te beleven; de meeste gezinnen die Marijke kende gingen niet op vakantie. 'Daar waren we, een groep leeftijdgenoten, pubers, die iets uitzonderlijks meemaakten: samen muziek maken, meerstemmig zingen, volksdansen, onder leiding van mensen die kwaliteit brachten. Dat er reünies kwamen, was omdat we er geen genoeg van konden krijgen. En omdat enkele deelnemers vrij makkelijk een jeugherberg konden regelen (Soest en Bakkum) en zelf de capaciteit hadden om zo'n groep te leiden, gebeurde dat in ieder geval elke kerstvakantie.'

Liesbeth Tenhaeff is een van de mensen die meerdere kinderkampen heeft geleid. Zij meldde zich kort na de oprichting aan als lid en werd al snel actief, eerst als deelnemer aan muziekweken en later als begeleidster van kinderkampen. Haar eerste kamp was in 1962. Ze werkte toen samen met Wim Kok en Nans van der Hoeven. Ze weet nog dat Wim Kok een ronde over de slaapzalen maakte en schrok van een persoon die in een van de meisjeskamers op bed lag. Het bleek dat de kinderen een grap hadden uitgehaald: een aangeklede cello was in bed gestopt.

Bij Vellekoop thuis: mappen voor de muziekbijlagen klaarmaken voor verzending. V.l.n.r. Kees Vellekoop, Sip Vellekoop, Jaap van Benthem, vriendje, Hilde Vellekoop. (Dia archief Huismuziek)

Gezinsweek, dansen in het weiland. (Dia archief Huismuziek)

Musiceren in het bos. (Dia archief Huismuziek)

Jeugdmuziekweek in Kasteel Eerde in Ommen. (Dia archief Huismuziek)

Een natuurlijk leider

Het gesprek met Liesbeth voert al snel naar Gerrit Vellekoop, door haar beschreven als een bedachtzame, milde en gematigde man, met een informele, prettige manier van communiceren. Hij was een natuurlijk leider, die heilig in zijn werk geloofde. Volgens Liesbeth vond Vellekoop dat amateurs muziek moesten spelen die ze aankonden. Hij toonde zich een sterk voorstander van oude muziek.

Een belangrijke doelstelling van Huismuziek was het bevorderen van muziek maken voor eigen plezier (ook buiten een verenigingsverband). Vellekoop zag zowel de cursussen als de afdelingen als middel om dat doel te bereiken. Een goede huismuzikleider was iemand die de capaciteiten had om op een natuurlijke manier de leiding te nemen en er tegelijkertijd naar streefde zelf overbodig te worden. Volgens Liesbeth bestond in de beginperiode binnen Huismuziek de overtuiging dat het anders moest dan in amateurorkesten en -koren. De werkwijze van Vellekoop was volgens Liesbeth duidelijk gericht op het kennismaken met en waarnemen van alle partijen en van de structuur van het werk als geheel. Zo was ook de sfeer binnen Huismuziek sterk op samenwerking gericht en hielp men elkaar bij het oplossen van problemen. Voor Liesbeth was dat een verademing: ze kwam van een heel competitieve middelbare school met een sterke pikorde en de vereniging bood haar een weldadig klimaat.

Volgens Liesbeth werkte Vellekoop hard en deed hij veel zelf. Anderen waren voor hem vaak sparringpartner, aan wie hij zijn ideeën voorlegde, maar uiteindelijk was hij degene die bepaalde wat er werd uitgevoerd. Toen hij Liesbeth benaderde om in het landelijk bestuur van Huismuziek te komen, schreef hij: 'We weten dat je het druk hebt, maar aan mensen die het niet druk hebben, hebben we niks.' Haar bestuurslidmaatschap bestreek de jaren 1971 tot 1976. In die bestuursperiode viel ook de benoeming in 1972 van Ine Jellema, Vellekoops opvolger als directeur van het bureau van Huismuziek.

Spelen, zingen én dansen

Liesbeth vertelt dat ze voor haar eigen ontwikkeling als pedagoge veel heeft gehad aan de liedkampen van Renske Nieweg in Leusden en aan de muziekweken van Huismuziek. 'Je leerde er hoe je met groepen moest omgaan. Zowel bij de liedkampen als bij de muziekweken begon de dag met gemeenschappelijk zingen, ook voor de instrumentalisten. Van Vellekoop moest iedereen kunnen zingen vanuit het voorstellend vermogen. Met z'n allen eerst de eerste stem en dan de tweede; je moest alle partijen kunnen spelen of zingen en liefst allebei. Er werd een gemengd repertoire gezongen: Nederlandse volksliederen, canons en polyfone stukken. In de muziekbijlagen van *Huismuziek* werden veel liederen vertaald, want de teksten moesten voor iedereen begrijpelijk

Gezinsweek, rechts met viool Bauke Vellekoop. (Dia archief Huismuziek)

zijn. Volksdansen was ook een vast onderdeel van het dagprogramma. De drie-eenheid zingen/spelen/dansen was hier in de zestigerjaren een vast principe, welhaast een dogma. De gedachte erachter was, dat je geen van deze drie disciplines werkelijk goed kunt beoefenen als je niet ook met beide andere kennis hebt gemaakt,' licht Liesbeth de filosofie van Huismuziek toe.

Volgens Liesbeth zette Renske Nieweg zich enorm in voor de liedkampen en gaf ze heel goed leiding, vanuit het luisteren. Renske, in het dagelijks leven docent aan de onderwijzersopleiding in Amersfoort, was richtinggevend voor Liesbeths loopbaan als docent op de Pedagogische Academie.

Liesbeth leidde in Den Haag jarenlang twee ensembles van Huismuziek. Een strijkersgroep, die ze had overgenomen van Carla Kohnstamm (evenals Vellekoop een oud-AJC'er) en een gemengde groep, waarin ook werd gezongen.

Kritische noot

Tenslotte komt ook nog even Huismuziek in zijn huidige vorm ter sprake. Hierover heeft Liesbeth een kritische noot: Vellekoop zag de cursussen en afdelingen als middel om het huiselijk musiceren te bevorderen, maar nu lijken de cursussen volgens haar een doel in zichzelf en zij vindt het jammer dat de afdelingen verzelfstandigd zijn en los staan van de vereniging.

Hilde Brouwer-Vellekoop is tot onze spijt overleden in augustus 2020.

Musiceren in het bos. (Dia archief Huismuziek)

BOUWER IN BEELD

Jef Van Boven, bouwer van historische klavierinstrumenten

Jan Bouterse

Jef Van Boven komt uit een muzikale familie, zijn moeder was aan het conservatorium opgeleid, maar zijn ouders vonden dat hij naar de technische middelbare school moest om een echte stiel te leren. Daarna ging hij toch naar het conservatorium. Jef werkte vervolgens als leraar fluit en ensemblespel en als professioneel fluitist. Nadat hij eerst een klavecimbel uit een bouw pakket had gemaakt, volgde hij als veertiger een cursus aan het CMB (Centrum voor Muziekinstrumentenbouw) in Puurs. Hij bouwde veel klavecimbels, waaronder een reconstructie naar de oudst bekende tekening (Henri Arnaut de Zwolle, 1440) en een kopie van een 'moeder-en-kind-virginaal' naar Ruckers. (Dat is een virginaal dat uit twee losse instrumenten bestaat die je in elkaar kunt schuiven.) Zijn instrumenten worden regelmatig gebruikt bij concerten en cd-opnames.

Hoe kwam je ertoe je eerste klavecimbel te bouwen, lag een traverso niet meer voor de hand?

Als fluitist speel ik graag met klavecimbel en er een kopen was te duur. Dus kocht ik – dankzij een bescheiden erfenis van mijn tante – een bouwkit waarvan ik dankzij een leerling het bestaan kende. Later bouwde ik een kistorgel (op een cursus van Peter Hoogerheide) om dezelfde reden. Traverso's had ik al van goede bouwers.

Waarom ben je de cursus bij het CMB gaan volgen?

Ik had een opleiding metaal gehad in de technische school, maar mijn kennis van hout was bescheiden. Een vriend volgde in het CMB de cursus vioolbouw. Ik ben gaan kijken en wist: hier moet ik zijn! Heel inspirerend waren de contacten met medestudenten, leraren en goede spelers. Dankzij de *Bouwbrieven* die er lagen leerde ik het Bouwerscontact kennen, en daarmee een andere benadering van het vak, minder schools dan in Puurs.

Je hebt een bescheiden werkplaats in je garage, wat zijn de belangrijkste machines die je gebruikt?

Ik heb pas onlangs een goede werkbank aangeschaft, maar ik raad iedereen aan om daarmee te beginnen. Daarnaast zijn een tafelzaag en lintzaag onmisbaar, net als een vlak- en vandiktebank om hout te schaven, een kolomboor, een goede stofafzuiger en natuurlijk handgereedschap. De machines kostten samen tegen de vijfduizend euro. Alles is in de loop der jaren aangeschaft van de opbrengst van de verkoop van enkele klavecimbels.

Wat is een belangrijk aandachtspunt bij het bouwen?

De constructie van de kast moet zo zijn dat het klankblad (de zangbodem) vrij kan vibreren. Dat bereik je door het blad alleen aan de zijkanten vast te lijmen, bij een luchtvochtigheid van ongeveer 36%. Je hebt dan minder kans op scheuren tijdens droge (winter)periodes.

Je hebt veel instrumenten gebouwd en kennis verzameld. Ben je dicht bij de geheimen van de oude meesters gekomen?

Mij een deskundige noemen is te veel eer, laten we het erbij houden dat ik een grote kennis vergaard heb. En ja, mede dankzij mijn onderzoek en contacten in Museum Vleeshuis in Antwerpen voel ik me meer vertrouwd met de beroemde Antwerpse klavecimbelbouwers uit vroeger eeuwen.

Jef aan zijn kopie van het Andreas Ruckers klavecimbel uit 1605. Het origineel is het oudste instrument dat nog bestaat van hem en staat in Museum Vleeshuis.

BOUWER IN BEELD

Muziek, een liefde voor je leven

Ben Nieuwhof

Ik raakte verslaafd aan oude muziek gedurende de laatste drie jaar van mijn middelbareschooltijd en maakte kennis met de grammofoonopnames van onder andere contratenor Alfred Deller. Frans Brüggen (vooral de uitvoeringen op contemporaine instrumenten) en Quadro Hotteterre waren mijn favorieten. Ik kocht een Van Veen altblokfluit en begon erop te spelen.

Wat later werd onze auto gestolen en kwam rechercheur en actief Huismuziekid Wim Hoenderdos bij ons thuis. Hij zag mijn blokfluit en nodigde mij uit bij de afdeling van Huis-muziek in Zeist. We verhuisden naar Wijk bij Duurstede en onze oudste zoon ging op blokfluitles op de muziekschool in Doorn. Omdat ik vond dat mijn blokfluitspel wel wat beter kon, nam ik daar ook les.

Toen ik op een muzieklus een keer mocht spelen op een altblokfluit uit begin achttiende eeuw, was mijn interesse voor instrumentenbouw gewekt. In IJsselstein gaf Toon Moonen voor het nog jonge Bouwerscontact instructie in blokfluitbouw. Voor mij een uitgelezen kans om zelf mijn instrumenten te gaan bouwen. Op mijn draaibank maakte ik vervolgens mijn eerste tiental altblokfluiten die de toets der kritiek niet konden doorstaan en waarop onze open haard goed heeft

gebrand. Mijn eerste goed speelbare fluit was een kopie naar een altblokfluit van Denner uit Kopenhagen. De tweede een kopie van de bekende Haka sopraan. Er volgden nog kopieën van een Bressan alt, een Bressan voice flute (beide Berlijn) en een geschaalde kopie van de Denner Bassett (415 Hz) ook uit Berlijn naar een 440 Hz exemplaar.

Een uitstapje naar de barokhobo betekende les bij Peter Frankenberg en de bouw van een Hendrik Richters kopie. Maar mijn drukke werkkring en vele buitenlandse reizen betekenden een teruggang in mijn bouw- en speelactiviteit. Dat werd pas beter na mijn pensioen. Ik kocht een metaal-draaibank om nauwkeuriger ruimers (met ruimers breng je het voorgeboorde instrument op de juiste inwendige maatvoering) te kunnen maken. Op mijn computer gebruik ik Excelsheets om opmetingen van de boring van het instrument dat ik wil gaan maken door middel van een grafiek weer te geven. De grafieken vormen het uitgangspunt voor de vervaardiging van mijn ruimers. Ook is een Excelsheet handig bij het omrekenen (schalen) naar een andere stemtoon. (Zie ook de artikelen in *Bouwbrieven* 51 (Toon Moonen), 69 en 127 (mijzelf) en 73 (Jan Bouterse).)

En dan komt het gelukzalige gevoel wanneer je op je zelfgemaakte instrumenten samen met anderen gaat musiceren. Twee extra liefdes in je leven.

Van links naar rechts: Haka en Terton sopraan, Denner, Bressan en Bressan 440Hz alt, Bressan voice flute, Richters hobo, rechte zink (Wenen SAM 223), Onder: Denner 440 Hz Bassett

Samen muziek maken in de regio:

Zing, mail, app het voort!

Sonja van Dijk-Brinckmann

In ons land wordt in 23 regionale Huismuziek (HM) verenigingen samen muziek gemaakt onder professionele leiding. Wie een beetje handig met een instrument kan omgaan, wil samenspelen. Die sterke behoefte verbindt en stimuleert. Samen muziek maken kan zelfs een uitlaatklep na een lange werkdag zijn, zodat je 'als herboren thuiskomt' (Aafke, Groningen).

Gerry (Amersfoort) en Sandra (Krimpenerwaard) genieten van het samenspel onder andere 'omdat je naar elkaar leert luisteren'. Sommigen willen ook graag optreden voor publiek, zoals Erica (Krimpenerwaard), 'zodat er met een doel gestudeerd wordt'. Anderen houden het liever bij spelen met en voor elkaar. Maar WIE organiseert en leidt het samenspelen van Huismuziek-in-de-regio? Vraag het ze zelf, dacht ik. Trek het land in!

En toen torpedeerde het coronavirus begin 2020 dit plan. Improviseren hoort echter bij Huismuziek en dus gingen de vragen per mail naar 24 bestuurders en algemene leden van 10 regionale HM-verenigingen, verspreid over het land. Geen totaalonderzoek dus – eerder een steekproef, maar hopelijk herkennen de overige verenigingen zich toch in veel van de antwoorden. De deelnemers aan deze enquête vertegenwoordigen samen ongeveer 470 regionale leden, van 16 bij Zeist tot 83 bij Amsterdam. Niet alle leden maken actief muziek bij de regionale verenigingen, sommigen blijven belangstellend lid.

Maar eerst: hoe zag Huismuziek-in-de-regio er uit vóór de coronacrisis?

Huismuziek begon in 1951 als één centrale organisatie, met steeds meer plaatselijke afdelingen, centraal gefinancierd. Tot alles anders werd in november 1994. Nieuwe wet- en regelgeving omtrent het aanvragen van subsidies dwong de afdelingen verder te gaan als zelfstandige, onafhankelijke verenigingen. Dit betekende: zelf voor dirigenten zorgen, je eigen broek ophouden, leren jezelf te promoten, en meedoen in de concurrentiestrijd op de gemeentelijke en regionale amateurmuziekmarkt.

Net als bij meer verenigingen is het niet altijd gemakkelijk nieuwe bestuursleden en vooral penningmeesters te vinden. Ik lees bij alle antwoorden, in vergelijkbare termen, dat bestuurders enthousiast en met hart voor de zaak moeten kunnen samenwerken, organiseren en communiceren. Marja (Alkmaar) gebruikt voor hen de term 'proactief' en volgens Hildegard (Maastricht) moeten ze ook 'weten waar de (subsidie)potjes zitten'. En liefst brengen ze bestuurlijke ervaring

mee. De vereniging effectief naar buiten representeren hoort bij de pr-functie. Daarover straks, maar eerst aandacht voor de dirigenten.

Dirigenten en/of docenten?

Dirigenten zijn bij amateurs ook docenten, omdat ze een deel van hun tijd bezig zijn met aanleren en bijsturen, naast dirigeren en arrangeren. De docenten/dirigenten zijn meestal gemakkelijk te vinden via voorgangers, bekenden, muziekscholen en het landelijke HM-bureau. Ze zijn de enige betaalde professionals binnen de regionale Huismuziekverenigingen. Elisabeth (Zeist) is duidelijk over wat ze van hen verwacht: 'Docenten moeten naast een professionele muziekopleiding, een ontembaar enthousiasme en engelengeduld hebben.' Sjoukje (Delft) eert docente Karin Jense, die 'onze afdeling 45 jaar geleden startte en jarenlang de ensembles leidde. Ze is nu erelid.' Pietermel en Wies (Nijmegen) zien graag dat docenten niet alleen deskundig en gemotiveerd zijn, maar ook 'openstaan voor ideeën en wensen van de ensembleleden over de muziekkeuze'. Joop (Zwolle) ziet als de kern van hun kwaliteiten: 'de juiste mix van discipline en speelplezier.' Els (Maastricht) geniet ervan hoe haar docente 'de grote lijn van de muziek helpt beleven en nooit technische perfectie nastreeft.' Voor dat alles moeten zij ook goed gehonoreerd worden, lees ik regelmatig bij de antwoorden.

En dan zijn er de soms voorzichtig omschreven niveauverschillen tussen de spelers. Volgens André (Amsterdam) weet de docente van zijn ensemble 'die soepel te hanteren, waarbij ze ieder in zijn waarde laat'. Ake (Zwolle) mist soms wel eens de uitdaging bij uiteenlopende niveaus, maar compenseert dat door individuele lessen of cursussen van Huismuziek of anderen. Ook al is er een leuke band tussen spelers onderling, en houdt de dirigent rekening met de verschillende voorkeuren/smaken van de leden, soms vindt Philip (Amersfoort) het 'wat lastig samenspelen' met zijn renaissance/barok bastrombone. In Maastricht kan worden samengespeeld in ensembles voor meer of minder gevorderde musici.

Het vinden van geschikte repetitieruimtes is overigens geen sinecure, maar daar kom ik nog op terug als we het over de coronacrisis hebben. Nu eerst terug naar de noodzaak van 'zelfpromotie' van Huismuziek-in-de-regio.

Public relations en promotie

HM Amersfoort heeft een pr-commissie, onder andere actief voor de Dag van de Amateurkunst. Opvallende slogan op hun site: 'Samen muziek maken is een feest'. In Alkmaar doet de Activiteitencommissie de pr, onder andere voor het maandelijkse inlooporkest. In andere regio's promoten besturen via nieuwsbrieven en websites hun activiteiten.

De Slotavond van het seizoen bij Huismuziek Krimpenerwaard, in het Streekmuseum in Krimpen aan den IJssel. Dit is de jongste regionale vereniging, opgericht in 2008. (Foto J.G. Kleisterlee)

Mirjam organiseert in Amsterdam het elk jaar succesvolle Orpheus-project, waar ook niet-leden aan mee doen, net als in Maastricht, waar Hildegard verantwoordelijk is voor de jaarlijkse Gambadag. HM Delft treedt ook ieder jaar op, zoals bij de Open Monumentendag of in een verpleeghuis. Wies speelt graag in het aparte muziekensemble van HM Nijmegen, dat met concerten reclame maakt voor Huismuziek. Bij Krimpenerwaard hebben ze 'pr-man Jan', door zijn reclame-achtergrond handig met persberichten, flyers en wervende folders. In Zeist verdelen de bestuursleden onderling de pr-taken.

Over de hele linie pleiten HM-bestuurders voor mond-tot-mondreclame, contact met de regionale pers, open speeldagen, deelname aan culturele markten en verspreiden van folders in buurtcentra en muziekscholen. André (Amsterdam) zegt onder andere over muziekscholen: 'Zij werven ook voor hun ensembles, maar vormen met hun leerlingen de basis voor Huismuziek!' Joop (Zwolle) ziet als belangrijkste taak voor pr dat deze voortkomt uit de doelstelling van Huismuziek.

Is er ruimte voor centraal naast regionaal?

Tot slot de antwoorden over de relatie tussen Huismuziek-in-de-regio en het werk van het landelijk bureau van Huismuziek. Over de landelijke cursussen lees ik zevenmaal: 'nooit deelgenomen'. Soms komt het er gewoon niet van. Werk, gezin en andere dingen nemen al veel tijd, of de afstand naar een cursuslocatie is te ver. Maar zeker tien keer wordt verteld over cursussen in heden en/of verleden, of plannen om daar na het pensioen aan deel te nemen. Dan komt er tijd voor het realiseren van lang gekoesterde wensen.

De landelijke digitale nieuwsbrief wordt regelmatig gelezen in meerdere regio's, en soms plaatsen besturen er zelf berichten in. Meerdere keren geeft een regionale vereniging aan goed begeleid te zijn bij vragen aan het landelijk bureau. Bij de oprichting van HM Krimpenerwaard in 2008 was dat heel belangrijk. Maar als het in de regio goed loopt, kan de behoefte aan contact ook weer wegebben. Joop (Zwolle) pleit voor een centrale kennisbank, met bijvoorbeeld modelovereenkomsten met dirigenten. Hij miste wel een vorm van helpend contact vanuit het landelijk bureau over het regionaal omgaan met de coronacrisis. Mirjam (Amsterdam) zou graag een 'jaarlijks overleg tussen landelijk bureau en de contactpersonen van alle regionale verenigingen' zien. Misschien zou dat ook de soms gevoelde afstand tussen regionale en landelijke activiteiten verkleinen. Daarover zegt Margreet (Groningen) onder meer: 'Voor mijzelf heeft de digitalisering van de contacten de afstand tot de landelijke vereniging sterk vergroot. Bovendien lijken veel van onze leden amper idee te hebben van het grotere concept Huismuziek.' Verena (Zeist) 'zou het leuk vinden als alle 16 leden af en toe aan landelijke projecten en cursussen zouden deelnemen.' Uit de reacties op deze vraag wordt duidelijk dat het contact tussen regio en landelijk bureau om wederzijdse actie vraagt. Deze gaat soms vanzelf, kan heel zinvol zijn, is niet altijd nodig en wordt soms nadrukkelijk gemist.

Finale

André (Amsterdam) kijkt vooruit naar de toekomst van Huismuziek: 'Er is geen gouden formule om de tijdgeest te keren. Dat geldt ook voor veroudering, en wegblijven van kinderen bij Huismuziek. Wie wél komen en willen blijven: daar moeten we ons op richten!'

Nawoord: gevolgen van de coronacrisis

Situatie vóór september 2020

Tussen half maart en half juni 2020 was samen muziek maken binnen Huismuziek-in-de-regio onmogelijk door de coronavoorschriften. Hierbij een kleine samenvatting van de problemen en de zoektocht naar creatieve oplossingen:

Krimpenerwaard maakte op 8 juni geen muziek bij hun vrolijke seizoensafsluiting, want hun speelruimte was onvoldoende coronaproof. Het mandolineorkest van Amsterdam kon na half juni weer terecht in hun muziekschool, maar het verpleeghuis waar het blazersensemble jarenlang repeteerde en optrad, bleef na 1 januari 2021 nog gesloten. Onder andere Groningen en Zeist zochten grotere speelruimtes, terwijl het bestuur in Alkmaar zich naarstig boog over de richtlijnen van de Koninklijke Nederlandse Muziek Organisatie (KNMO) t.b.v. werkbare protocollen voor hun ensembles.

Betaald lidgeld werd nergens teruggevraagd, maar veel besturen rekenden minder contributie voor het nieuwe seizoen. Docenten/dirigenten van de vaste ensembles werden gewoon doorbetaald, hoewel in Delft voor 75% wegens wegvallende inkomsten van optredens. Kosten van niet gemaakte reizen werden uiteraard niet vergoed. Evenmin als de salariskosten bij eenmalige projecten die niet doorgingen. Soms stuurden docenten muziek rond, die thuis kon worden ingestudeerd, zoals in Groningen waar Hanny Geerlings vrijwel dagelijks alle leden voorzag van 'Avondmuziek'. In

Krimpenerwaard werd thuis opgenomen muziek door hun dirigent samengevoegd tot één geheel.

En ná september 2020

De ontregelende coronavoorschriften gingen door. Zwolle zou in november het aantal deelnemers aan de open speeldag gaan terugbrengen van vijftig naar dertig, met minder toehoorders. Zeist verplaatste inhaallessen naar het einde van seizoen 2020/21 en Amsterdam ging geannuleerd samenspel compenseren met extra repetities of langere lestijden. Meermaals werden ensembles opgesplitst in kleinere en soms kon bij leden thuis worden gemusiceerd. Eind september 2020 werd dit verslag afgerond en Ab (Alkmaar) vatte toen de toekomst hoopvol samen: 'Er zal weer gemusiceerd gaan worden door onze leden, met gebruik van gezond verstand en een vleugje coronadiscipline.' (Opmerking van de redactie: zullen we daar intussen maar vleug van maken?)

Aan dit artikel werkten mee: Pieter van Vlokhoven, Wies Andriessen, Mirjam IJsseling, André Glas, Philip van Dalen, Gerry van Dam, Ab Zeylemaker, Marja van Wigcheren, Verena Putzer, Elisabeth Stades-Vischer, Sjoukje Wethmar, Gerrie van Asseldonk, Ake Haeck, Joop Meijer, Ria Bergmans, Erica Griffioen, Sandra van Houdt, Jan Degener, Margreet Krüse, Aafke van Oyen, Ine Bosman, Anneke Pasman, Els Knibbeler en Hildegard Moonen.

Huismuziek Groningen tijdens een orkestproject met Reinout Godschalk in 2014. HM Groningen is de oudste regionale vereniging, opgericht in 1951. (Foto Hanny Geerlings)

Herinneringen van een negentiger

Didi de Pooter

Na een oproep in de nieuwsbrief voor leden druppelden er wat herinneringen van trouwe leden binnen. Maar de herinneringen van fluitist en fagottist Petronella (Nel) Schild bleven druppelen. Ze stuurde meerdere keren een document met keurig getypte anekdotes, warme gevoelens en feitjes, aangevuld met foto's en soms nog wat geschreven informatie waar ze pas later op kwam. Ze maakte het 25-jarig jubileum mee, memoreert ze, maar bij de oprichting was ze nog niet. Zo'n vijftig jaar Huismuziek heeft Nel dus aan den lijve ondervonden. Haar partner Dries Vos was ook een trouw lid, en zelfs enige tijd penningmeester van de vereniging.

Een lege vereniging

Dries en Nel waren ook actief in Huismuziek Utrecht en Huismuziek Bilthoven. Ze herinnert zich een optreden in Den Dolder, met Robert Andriessen als dirigent: 'Hij had de baby meegenomen. (Zijn vrouw moest zeker ook weg.) Hij zei tegen de pianiste, die niet aan alle stukken meedeed: "Ik heb de kinderwagen meegenomen, als ze gaat huilen, kun je met haar gaan rijden." Ze ging niet huilen.'

Petronella Schild

Naast de onvergetelijke muziekmomenten waar ze een aantal van memoreert, heeft de overname door het LOAM (Landelijke Ondersteuning Amateurmuziekorganisaties) in de jaren negentig grote indruk gemaakt op Nel. De regering had besloten dat een groot aantal organisaties in de amateurmuziek samen moesten komen onder één noemer: LOAM. Vanzelfsprekend met bezuiniging als doel. Aangezien Huismuziek altijd een relatief ruim budget had, betekende dit een grote financiële klap, bovenop een ingrijpende praktische reorganisatie. 'Huismuziek kon wel inpakken,' zegt Nel. En: 'we hielden een lege vereniging over.' Ze herinnert zich een extra ledenvergadering waarin directeur Fiet Nafzger het gebeurde uit probeerde te leggen, maar 'niemand geloofde het, niemand begreep het, iedereen baalde.' Warme woorden heeft ze voor Arie Koorneef en Jan Willems, die de vereniging weer vlot trokken. (Lees meer over het LOAM op pagina's 10 en 38.)

Het draait om mensen

Muziek loopt als een rode draad door haar herinneringen. Zo maakte ze bij toeval twee keer een weekend *Carmina Burana* mee. Het tweede weekend draaide eigenlijk om muziek van Kurt Weill, maar de erven gaven geen toestemming voor het gebruiken van zijn muziek, en toen stond *Carmina Burana* wéér op de lessenaar. Een herhaling was geen probleem voor Nel: 'Wat een fijn weekend: een groep blazers achter ons, een fantastische pianist, dirigent picobello als altijd, aardige mensen...wat een belevenis om daartussen te zitten.' En hoeveel zo'n mooie cursus kan betekenen bewijst dit: ze kan zich een tip van fluitdocent Leendert Runia tijdens de kamermuziekweek tientallen jaren geleden nog goed herinneren. Hij leerde haar dat ze de hoge fis ('een moeilijke noot voor dwarsfluitisten') beter vanuit de flageolet kon benaderen.

De brieven van Nel Schild maken één ding duidelijk: het draait om de mensen, met muziek als middel. Het wemelt van de namen in haar teksten. Niet alleen haar muziekvrienden met wie ze naar cursussen ging worden vaak genoemd, ook docenten, en zelfs Bekende Muzikale Nederlanders. Zo herinnert ze zich een kamermuziekweekend met hoboïst Pauline Oostenrijk als deelnemer, die was meegekomen met haar moeder. Ook deed Charlotte Margiono mee als altviolist tijdens een kamermuziekweek toen ze gebeld werd om een andere zangeres te vervangen op de Salzburger Festspiele en meteen vertrok. Mensen dus, beroemd of niet, vormen de basis voor Nel. SAMEN muziek maken is nu eenmaal waar het om draait bij Huismuziek.

C'est le chef qui fait la musique

Ode aan de docent

Didi de Pooter

Ze staan voor dag en dauw op om met een auto vol instrumenten en bladmuziek af te reizen naar oorden als De Glind en Steenwijk. Een weekend van huis, met vreemden die soms vastgeroest zitten in decennia-oude muziekgewoontes. Ze werken met musici die hun eigen niveau op papier hebben moeten inschatten, iets wat keer op keer lastig blijkt. Ze arrangeren veel, want soms heb je zeven dwarsfluiten, een fagot en drie celli voor een stukje Bach. Ze zijn vaak de enigen die de cursisten in levenden lijve zien, klachten krijgen als er iets misgaat. Wat een klus...

Tegelijk zijn zij – samen met de cursisten – degenen die het meeste plezier beleven aan cursussen. Dat bleek uit de resultaten van een kleinschalige enquête uit 2020. 'Ik ga altijd stuitend naar huis, krijg zoveel energie van ergens aan werken en mooie muziek maken, op wat voor niveau dan ook,' schrijft celliste Elske Tinbergen. Joke Bakker, die jarenlang Kamperen met Hemelvaart voor gezinnen leidde, omschrijft het als volgt: 'Dat is het gevoel dat ik gloei van binnen, dat ik zweef, al ben ik eigenlijk te moe om op m'n benen te staan.' Op vakantie met muzikliefhebbers dus, dat klinkt zo slecht nog niet. Ja, niveauverschillen en lastige karakters zijn pittig, maar dit zijn vakmensen. Dat blijkt uit de lovende evaluaties die Huismuziek keer op keer ontvangt.

De docenten spelen een compositie van Henk Soeteman op de laatste avond van de kamermuziekweek. O.n.b. Christiaan Thomasius, Louis van Nunen en Henk Soeteman, 1985. (Foto Tia Snijder)

Sociale vaardigheden

De oprichters van Huismuziek hadden als doel de huismuziekbeoefening op een hoger plan te tillen, om uiteindelijk het plezier en de andere waarden die muziek maken met zich meebrengt te bevorderen. Anno 2020 zijn die idealen vaak nog aanwezig. Velen geven aan dat speelplezier voorop staat, daarna komt 'iets aanleren'. Dat kan muziekgerelateerd zijn, maar ook mensgerelateerd. Zo noemt een aantal docenten het bevredigend als cursisten meer zelfvertrouwen krijgen doordat ze bijvoorbeeld iets geleerd hebben wat ze niet hadden verwacht. Ook noemen ze het verbreden van de muzikale horizon als doel.

Een van de andere speerpunten in 1951 was 'de opleiding en/of herscholing van de leiders van huismuziekgroepen'. Ook later zijn cursussen voor docenten in het aanbod opgenomen, zoals tussen 2012 en 2017. Over het algemeen zijn de 'leiders' van toen niet te vergelijken met de docenten van nu. Destijds was er gebrek aan een gedegen opleiding voor muzikale leiders in de amateurmuziek, nu kan Huismuziek rekenen op een grote groep goed opgeleide, creatieve, geduldige en enthousiaste muziekprofessionals.

Om voor een groep amateurs te staan heb je meer nodig dan muzikaliteit alleen. Sociale vaardigheden zijn net zo belangrijk. Daarnaast moet je oog hebben voor de sfeer, en dus flexibel zijn. Een repetitie is een dynamisch gebeuren, zegt klarinettiste Ingrid Slangen. Wat behandeld kan worden is niet helemaal vooraf te bepalen en dus ook het eindresultaat niet. De een is tevreden als er met aandacht gemusiceerd is, de ander als 'het kwartje gevallen is'. Wanneer je verder gaat naar de volgende passage is ook niet te voorspellen: 'Ik lijk te voelen wanneer we verder moeten', zegt koördinerende Tatiana Lina.

Geen slappe muziek

'In den beginne' bood Huismuziek nog niet het huidige muzikale patchwork van stijlen aan, en het instrumentarium was beperkt. Muziekinstrumenten waren duur. De goedkope blokfluit won aan populariteit. Bovendien wilde Vellekoop eenvoudig te spelen en variabel te bezetten muziek. De keuze viel op volksmuziek en oude muziek. De Huismuziekdocenten zagen de muziek en de toestromende instrumenten veranderen, zoals bij de populaire Muziekweek van A tot Z, een cursus die al bijna dertig jaar bestaat en waar alle instrumenten en zangers welkom zijn. Een van de onderdelen is groot orkest, waarin iedereen meedoet. Dat vraagt veel van de docenten, 'A tot Z' is voor 99 procent gearrangeerd.

Arrangeren gebeurde veertig jaar geleden ook wel bij Huismuziek (Reinout Godschalk herinnert het zich nog), maar

Docent Tatiana Lina, 2014 (Foto Irma Oldenburg)

heden ten dage kun je bijna niet meer zonder en dat maakt de muzikale praktijk echt anders dan zeventig jaar geleden. Tweederde van de docenten die de enquête invulden zeggen muziek te veranderen voor cursussen. Dat gaat van het vereenvoudigen van partijen ('zodat de speler meekan in de flow van de muziek', Ingrid Slangen) tot het bewerken van eenstemmige volksliederen voor koor. En het toppunt: als je trouwe cursisten hebt, kun je partijen speciaal voor hen schrijven.

De term 'amateur' heeft een negatieve bijklank en is het antoniem van 'professional'. Van die polarisatie geven de docenten geen blijk. Peter van Praagh: 'Dat onderscheid maak ik niet in cursusverband.' Robert de Bree krijgt na een geslaagde cursus 'hetzelfde gevoel als na een goed concert.' Veel van de docenten werken meestal met amateurs. Ze nemen hen serieus. Wilko Brouwers kiest voor zijn workshops altijd goede muziek, 'geen slappe muziek omdat het 'maar' amateurs zijn met wie je werkt.'

Prachtig cadeau

Het is dus een weekendje weg, geen strafkamp. Dat blijkt ook uit de waardering voor de gezamenlijke momenten buiten de lessen om, zoals het vermaarde open podium op de Music Mix weekends, dat Annemarie de Bie een wonderschone woeste avond noemt. Maar ook persoonlijke gesprekken, grappige gebeurtenissen (een blokfluitist die zijn gebit thuis

had laten liggen bijvoorbeeld) en de allergewoonste momenten blijven hen bij. Christine Brandenburg: 'Elke keer weer ervaar ik de aandacht, de ijver waarmee van tevoren gestudeerd is, en het enthousiasme waarmee gespeeld wordt als een prachtig cadeau!'

Menig cursist zal deze liefde kunnen beantwoorden, en ook Huismuziek ziet de docenten als een cadeautje. Steeds weer komen ze met prachtige ideeën voor nieuwe cursussen en brengen ze hun enthousiasme voor muziek over op de cursisten, die er geen genoeg van kunnen krijgen. Ze ontsluiten bekend en onbekend repertoire voor amateurmusici en draaien hun hand niet om voor het aanpassen van muziek. Monnikenwerk voor werkpaarden, gekkenwerk af en toe. Een diepe buiging, bedankt! Zonder jullie was het bij het tienjarig jubileum gebleven.

Aan dit artikel werkten de volgende Huismuziekdocenten mee: Joke Bakker, Harry de Beer, Annemarie de Bie, Christine Brandenburg, Robert de Bree, Coert Bremmers, Wilko Brouwers, Gerard van Duinen, Karin Elkerbout, Susanne Gersch, Marnix Godschalk, Reinout Godschalk, Pieter Kramers, Pauline van Hulst-Kramers, Ines Leijen, Bart Lelivelt, Tatiana Lina, Arnold Marinissen, Sascha Mommertz, Peter van Os, Francien Post, Peter van Praagh, Gerard Schoren, Els Schreuder, Ingrid Slangen, Wilfred Reneman, Christiaan Thomasius en Elske Tinbergen.

BOUWER IN BEELD

Reijnier Kloeg bouwde Da Vinci's organetto

Trudy van der Wees, bewerkt door Jan Bouterse

Ik kom uit een muzikale familie, waar altijd met plezier muziek werd gemaakt. Mijn vader speelde blokfluit en mijn moeder tenor- en altblokfluit. Als jochie begon ik met het maken van bamboefluitjes, waarbij ik toen al merkte dat het bouwen van instrumenten leuker was dan het bespelen ervan. Muziek maakte deel uit van de opvoeding, pianoles hoorde daarbij. Twee van mijn zussen studeerden hobo aan het conservatorium en als kind ging ik op woensdagmiddag wel eens met hen naar het Gemeentemuseum in Den Haag. Daar hadden ze een prachtige collectie oude muziekinstrumenten. Ik was met name gebiologeerd door een instrument dat eruitzag als een piano, maar waar een ander geluid uit kwam: een klavecimbel.

Jaren later, ik was inmiddels getrouwd met Inês, kwam deze jeugdherinnering weer naar boven. Zij wilde graag klavecimbel leren spelen, maar zo'n instrument is duur. Dus ik besloot het zelf te maken. In het Haags Gemeentemuseum kon je bouwtekeningen kopen. Thuisgekomen bleek het een rechtopstaande klavecimbel te zijn, een clavictherium. Die paste niet in ons huisje in Delfgauw!

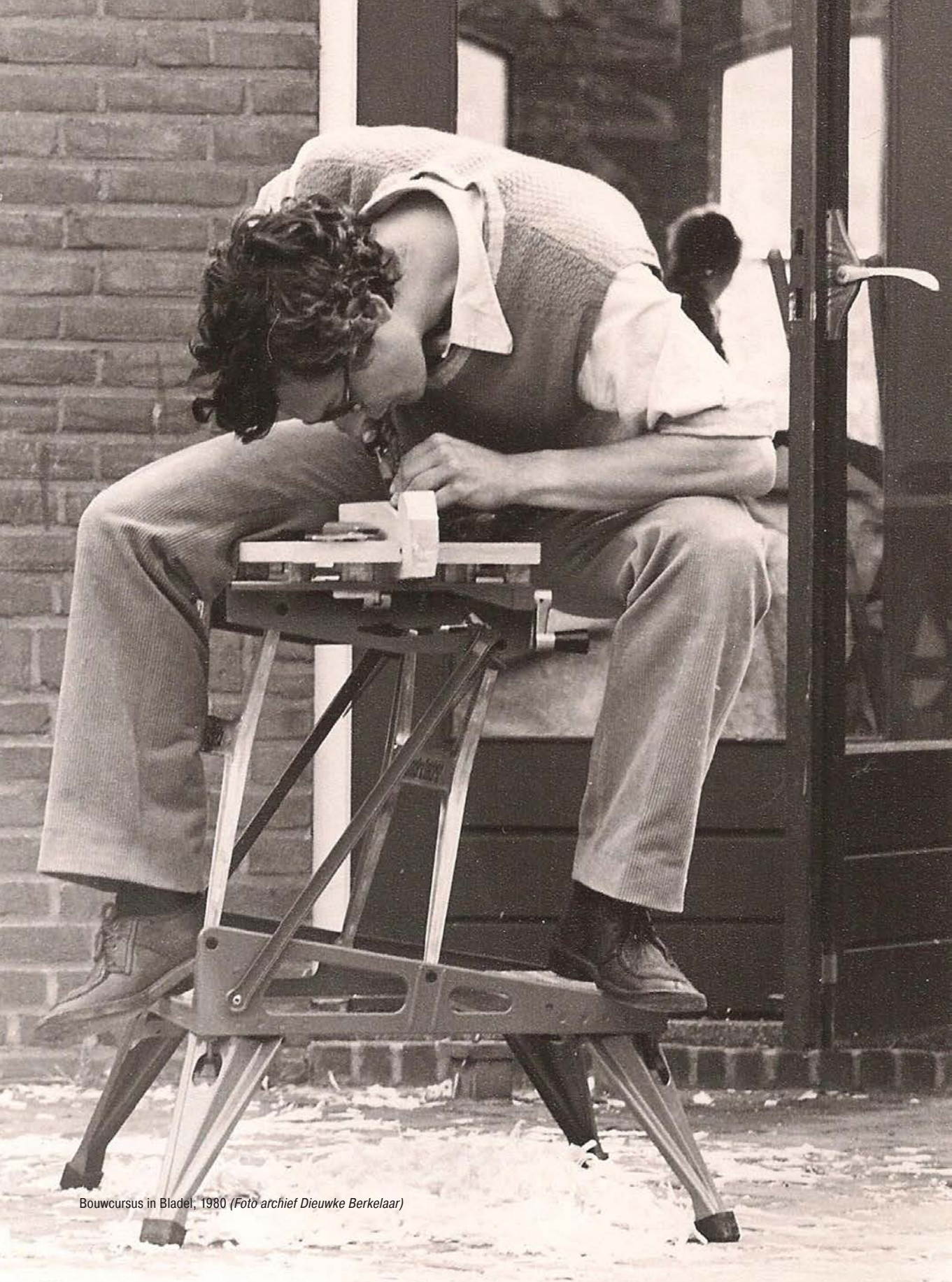
In de jaren tachtig bouwde ik mijn eerste klavecimbel naar Italiaans model, voor in de slaapkamer nog een clavichord (vanwege het zachte geluid), en een kopie van een reisklavecimbel uit 1768 was ideaal om muziek te maken in ons vakantiehuis.

Ik heb nog even geprobeerd om zelf klavecimbels te nemen, maar ik had het toen te druk met mijn kledingwinkel in Delft. Het is er niet echt van gekomen. Het opknappen of zelf maken van oude instrumenten smaakte echter naar meer. In de loop der tijd heb ik onder andere een schalmei, een doedelzak, Keltische harpen en het draaiorgel 'In den oude Crooncurck' gemaakt. De lastigste klus was de organetto, een soort accordeon met orgelpijpen, gebouwd aan de hand van een historische tekening van Leonardo da Vinci. Heel veel heb ik zelf uitgezocht en juist die research is zo leuk om te doen. Daarna het knutselen, uitproberen, aanpassen, net zolang tot alles werkt. Veel steun en kennis heb ik opgedaan bij de diverse cursussen van het Bouwerscontact (zie voor meer achtergrond de volgende vier pagina's), waarvan ik alweer zo'n 35 jaar lid ben!

Over de organetto publiceerde Reijnier in 2018 het boekje *Leonardo's accordion. How I made my own Da Vinci organetto*, waarin hij uitlegt hoe je zo'n instrument bouwt. Zie ook: www.organetto.nl.

Reijnier met zijn organetto tijdens het Festival de la Musique Mécanique in Les Gets, Frankrijk. (Foto Agnes Ostendorf)

Bouwcursus in Bladel, 1980 (Foto archief Dieuwke Berkelaar)

Het Bouwerskontakt: samen bouwen sinds 1975

Erik van 't Hull, Jan Bouterse en Didi de Pooter

Na de oprichting van Huismuziek in 1951, bleek er al snel behoefte te zijn om naast het muziek maken ook instrumenten te gaan bouwen. In 1953 schreef Gerrit Vellekoop in het blad van Huismuziek: 'Muziekinstrumenten zijn duur, dat valt niet te ontkennen. Het staat vast, dat velen, die graag zelf zouden leren spelen, alleen daardoor hiervan weerhouden worden.' Hij adviseerde zelf eenvoudige instrumenten te maken. Vier jaar later stond de eerste cursus voor het bouwen van knievels op het programma, gegeven door George Gardien in diens jeugherberg in Soest. Een van de deelnemers was Wim Kok, die op zijn beurt de cursus leidde van 1976 tot 1985, nu onder de vleugels van het Bouwerskontakt.

Toon Moonen was de initiatiefnemer van dit samenwerkingsverband. Het was hem opgevallen dat er vaak van alles misging bij het bouwen zonder aanwijzingen van derden, mede doordat de juiste gereedschappen en materialen moeilijk verkrijgbaar waren. 'Hij was een bruggenbouwer, een netwerker', zegt dochter, gambiste en voorzitter van Huismuziek Maastricht, Hildegard Moonen. 'Hij begon in zijn vrije tijd met het bouwen van muziekinstrumenten omdat er amper barokinstrumenten waren.' Begin 1974 schreef Huismuziekdirecteur Ine Jellema hem: 'Hartelijk dank voor uw oproep voor Huismuziek. Ik heb het idee dat er nogal wat mensen belangstelling zullen hebben voor zo'n 'bouwerskontakt'. En of... het Bouwerskontakt groeide snel en telde op het hoogtepunt zevenhonderd leden. Een nieuwsgierige en gepassioneerde groep mensen, zo typeert Hildegard hen. Ondanks de digitale informatierevolutie, is het uitwisselen van informatie en ervaringen nog steeds een van de belangrijkste bestaansgronden van de bouwgroep.

Het Bouwerskontakt heeft de bouwwereld op een hoger plan getild, vindt Hildegard. In het begin waren er weinig bouwers, nu zijn er meer én ze zijn beter georganiseerd. Wat ook is veranderd: waren er eerst leden die verschillende soorten instrumenten bouwden, al snel beperkten de bouwers zich vaker tot instrumenten van één type. Dit leidde in 1985 tot het oprichten van zeven bouwgroepen binnen het Bouwerskontakt (zie kader). Deze organiseren elk hun eigen contactdagen en bouw cursussen in een werkplaats waar de leden gebruik kunnen maken van gereedschappen, en de groeiende collectie bouwtekeningen, handleidingen en houtsoortenmonsters kunnen inzien.

Het Bouwerskontakt wereldwijd

De populariteit van de activiteiten van de bouwgroep overtreft soms de verwachting. De orgelbouwdagen werden de laatste jaren zo goed bezocht dat uitgeweken moest worden naar een andere locatie. De cursus strijkinstrumentenbouw – sinds 1985 gegeven door Kees Roos – is elk jaar vol. Dat

snappt hij wel: 'Vioolbouw is een mythisch beroep, omdat het zo oud is, maar ergens is het net meubelmaken, je werkt gewoon met een beitel en een schaaf.' Iedere cursist werkt op z'n eigen tempo: 'De een maakt drie instrumenten per jaar, de ander doet drie jaar over één instrument.' Hij treft een doorsnee van de bevolking: jong en oud, dokter en fietsenmaker. Sommige cursisten komen jaar na jaar terug, ook al kunnen ze het al lang zelf. Zij helpen vaak ook weer nieuwe cursisten, geen overbodige luxe met een kleine twintig deelnemers.

Het Bouwerskontakt geeft een kwartaalblad uit onder redactie van Jan Bouterse. *De Bouwbrief* (tegenwoordig in full color) is een belangrijke bron van informatie, zowel binnen als buiten de vereniging. Een dvd-rom met eerdere nummers van het blad kan worden besteld, net als een aantal bouwtekeningen en handleidingen. Deze publicaties gaan al jaren als warme broodjes over de toonbank en vinden zelfs hun weg naar landen als Zweden, Zwitserland, Italië, Brazilië en de Verenigde Staten.

De leden en hun instrumenten

Het ledenbestand van het Bouwerskontakt bestaat hoofdzakelijk uit bouwers, maar ook uit liefhebbers van de bouw en historie van muziekinstrumenten, zaken waar de *Bouwbrief* ruime aandacht aan geven. We vinden onder de leden alle niveaus, van beginnende hobbyisten tot professionals. De meeste actieve bouwers hebben thuis een werkplek met de nodige voorzieningen. Soms moet je wel thuis bouwen vanwege de omvang van het instrument, zoals een orgel. Wanneer van het instrument dat je wilt bouwen geen bouwtekeningen voorhanden zijn, moet je op zoek naar die instrumenten om ze op te meten en daarna te kopiëren. Soms zijn aanpassingen nodig, bijvoorbeeld om de instrumenten in een tegenwoordig gangbare stemming te brengen.

Bij het bouwen zien we twee paden die bouwers tegenwoordig beide moeten kunnen bewandelen: de ene is het toepassen van oude ambachtelijke technieken, de andere het gebruik van moderne gereedschappen en machines. Hout is het meest gebruikte werkmateriaal, maar nieuwe materialen en procedés worden niet geschuwd; een voorbeeld is het 3D-printen van instrumenten of het toepassen van elektronica, zoals ook te lezen is in het artikel van Michel Abspoel op pagina 16.

Organisatie en ontwikkelingen

Het Bouwerskontakt wordt georganiseerd door een 'kerngroep', die zorgt voor externe contacten, het maken van een begroting en het plannen van de activiteiten. Een kleine club enthousiastelingen verzet samen een hoop werk op vrijwillige basis.

Om de naamsbekendheid te vergroten organiseerde het Bouwerskontakt in vroegere jaren een aantal 'superbouwdagen'. Daar versterkten de leden de onderlinge contacten en presenteerden ze zich aan het publiek. In plaats van de superbouwdagen presenteerde het Bouwerskontakt zich de afgelopen jaren regelmatig op manifestaties als de landelijke Open Dag Hout in Zutphen en – samen met Huismuziek – op de Oude Muziekmarkt van Festival Oude Muziek in Utrecht.

In de toekomst wil het Bouwerskontakt zich meer gaan richten op jongvolwassenen en kinderen, bijvoorbeeld door een cursus voor het maken van simpele instrumenten op te starten. Ook jonggepensioneerden die meer vrije tijd hebben zouden een geschikte doelgroep vormen. Voor het bereiken van nieuw publiek moeten nieuwe pr-kanalen worden gevonden, zo is er een begin gemaakt met het maken van filmpjes voor sociale media. Er is een YouTubekanaal en een openbare groep op facebook: Platform Bouwerskontakt. Voor het vinden van cursusleiders en werkrumtes voor nieuw te ontwikkelen cursussen zoekt het Bouwerskontakt samenwerkingsverbanden, zoals met regionale Huismuziekverenigingen.

Het Bouwerskontakt is een unieke instelling zoals we die in de ons omringende landen niet vinden. Bij de leden zit een grote hoeveelheid kennis. Zolang er muziek gemaakt wordt, is er behoefte aan contact tussen spelers en bouwers, tussen bouwers onderling en met aspirant-bouwers, ook al willen ze maar één keer in hun leven iets moois maken. Zij zijn allemaal welkom bij het Bouwerskontakt!

DE 7 BOUWGROEPEN

- strijkinstrumenten (met cursus)
- gitaar- en tokkelinstrumenten (met cursus)
- houtblaasinstrumenten (met cursus blokfluitbouw)
- kleine draaiorgels (met cursus)
- orgels (met cursus)
- toets en snaar (bijv. klavecimbels en fortepiano's)
- doedelzak (leidt een slapend bestaan)

Leden van de bouwgroep kleine draaiorgels op een contactdag of terugkomdag van de bouwgroep kleine draaiorgels, in 2016. (Foto Rudi Respeel)

Annet Heusdens, leerling van docent blokfluitbouw Jan Bouterse, aan de draaibank op de oude Bouwzolder in Arnhem.

Hoofdredacteur Jan Bouterse siert de eerste Bouwbrief in een nieuwe vormgeving.

Wim Kok bij een bouwcurcus in 1980. (Foto archief Dieuwke Berkelaar)

Cursus vedelbouw in de Jeugherberg Soest, onder leiding van George Gardien (in overall). (Dia archief Huismuziek)

BOUWER IN BEELD

Elke gitaar wordt beter

Erik van den Dool

Het begin

Mijn belangstelling voor gitaarmuziek ontstond begin jaren zestig. Mijn eerste lp was gitaarmuziek van een Braziliaanse componist. Ik fietste wel eens langs een gitaarwinkel, maar kon me geen instrument veroorloven. In 1963 kreeg ik een bouwbeschrijving van een eenvoudig gitaarontwerp. Ik bouwde deze gitaar, maar hij was niet goed genoeg om op te spelen. Ik nam een bijbaan en zocht een tweedehands gitaar. Op 22 november 1963 kocht ik hem, terwijl er grote consternatie heerste vanwege de berichtgeving over de aanslag op president Kennedy.

Fascinerend

Ik heb op die eerste gitaar veel muziek uit de jaren zestig gespeeld. Toch ging mijn belangstelling steeds meer uit naar klassieke gitaarmuziek, met name renaissance- en barokmuziek. Ik was autodidact, maar toen wij in 1973 verhuisden bleek onze nieuwe buurman gitaarleraar op de muziekschool in Zutphen. Ik heb acht jaar les van hem gehad.

Een jaar daarvoor kreeg ik van een conservatoriumstudente een bouwbeschrijving van een klassieke gitaar volgens het Torres-model en begon ik aan de bouw, dit keer met goed resultaat. Ik heb jaren op het instrument gespeeld. Hoewel ik me inmiddels een gekochte gitaar kon veroorloven, vond ik het bouwproces zó fascinerend dat ik twee jaar later nog een bouwde. Ik pakte het bouwen steeds weer op, omdat ik bemerkte dat de gitaren met kleine aanpassingen beter van klank werden, waardoor ik steeds weer gemotiveerd was om een nieuw instrument te bouwen. Bovendien had ik met zoveel zelfgebouwde instrumenten altijd de mogelijkheid om verschillende gitaren te spelen.

Zelf ontwerpen

Mijn eerste goed gebouwde gitaar was een Torres-ontwerp, alle daarna gebouwde gitaren ontwierp ik zelf. Later begon ik de ontwerpen van tevoren te berekenen. In mijn beroep heb ik meer dan vijftig jaar met behulp van mechanica, wiskunde en computers berekeningen uitgevoerd aan gebouwen, bruggen en machines. Door deze kennis kan ik de klankkarakteristiek van de gitaar berekenen en aan de hand hiervan een ontwerp maken. De kwaliteit werd steeds beter: de bassnaren kregen een betere klank, en de snaren waren afzonderlijk duidelijker te horen. Bij traditioneel gebouwde gitaren overheersen de middentonen meestal.

Harp en luit

Ik heb ook andere instrumenten gebouwd, met wisselend succes. De constructie van de 11-korige luit die ik bouwde

bleek te zwaar, waardoor hij niet die bijzondere luitklank had. Nu bouw ik een gitaar met een lichte constructie waarvan de klank hopelijk tussen een luit en een gitaar in zit.

De harp die ik maakte voor mijn kleindochter was wel een succes. Zo'n groot succes dat ik een opdracht kreeg voor een groter formaat. Ook dit instrument is goed gelukt.

Tabulatuur

Ik had in eerste instantie moeite met het lezen van muzieknotatie, omdat ik op latere leeftijd met bladmuziek lezen ben begonnen. Dat heb ik 35 jaar geleden opgelost door alle stukken die ik speel om te zetten in tabulatuur, maar wel zo dat de ritmeaanduiding gelijk is aan de gewone notatie. Dat geeft voordelen bij gecompliceerde stukken als de luitsuites van Bach. Inmiddels heb ik ongeveer 670 stukken omgezet in tabulatuur, afgezien van de duetten en trio's. Mocht iemand belangstelling hebben, laat het me weten.

Erik in 1981, spelend op zijn eerste succesvol gebouwde gitaar, het Torres-ontwerp. (Foto M. Zimmermann)

Een nieuw bureau voor Huismuziek - 2006-2021

Sabine d'Hont

Een blokfluitlerling attendeerde me in het najaar van 2006 op de functie: 'Coördinator verenigingsactiviteiten voor ongeveer 20 uur per week; werkzaamheden kunnen vanaf huis georganiseerd worden'. Na vijftien jaar werk ik nog steeds twintig uur, maar wel met twee collega's op een bureau dat gefaciliteerd en ondersteund wordt door het bestuur.

Verhuismuziek

De eisen: affiniteit met muziek, contactueel vaardig en organisatietalent. De functie was me op het lijf geschreven. Gelukkig wist ik niet wat me te wachten stond. Na een jaar bureau aan huis zei mijn man: jij eruit of Huismuziek eruit. Toen moest ik naarstig op zoek naar kantoorruimte! Niemand kan zich nu meer voorstellen hoe de vereniging er toen voorstond. Het bureau was ondergebracht bij het KBZON (Koninklijke Bond voor Zang- en Oratoriumverenigingen in Nederland) en die samenwerking beviel Huismuziek niet. Dat de overgang naar 'een nieuw bureau' niet op rolletjes liep blijkt uit wat Saskia Hermans haar medebestuurders mailt op 11 december 2006: 'Welke overdracht? Er is totaal geen sprake van enige overdracht. Sabine heeft op een gegeven moment wat dozen uit Deurne opgehaald die daar bij de deur stonden. Zij mag zelf uitzoeken wat erin zit, wat de status is van zaken en wat zij aan werkzaamheden moet doen.' In mijn huis in Arnhem kwam een telefoonlijn. Een postbus op het dichtstbijzijnde postkantoor. Ik weet nog goed dat ik na het halen van de post wel eens huilend in de auto zat: een berg extra werk te doen, hoe zou ik dat ooit kunnen bolwerken?

Een veranderende organisatie

Vergaderen...dat kende ik niet zo. Gelukkig had ik *Het Bureau* van Voskuil gelezen en dan viel het bij Huismuziek nog mee. Toen ik begon was er veel te bespreken, want alles ging op de schop. Ik weet nog dat bestuurslid Cor Kortekaas een mail rondstuurde waar ik vreselijk om gelachen heb: 'Met angst en verbazing open ik mijn pc en zie ik regens e-mails voorbijkomen. Iedereen roept wat...' Toen was het een paar dagen stil. Heel wat bestuursleden heb ik zien komen en gaan. Een aantal daarvan in het bijzonder heeft bergen werk verzet voor Huismuziek.

Huismuziek is nu een totaal andere organisatie dan vijftien jaar geleden. Het ledenaantal is met een kwart afgenomen, het cursusaanbod is juist gegroeid: van jaarlijks 20 tot rond de 55 cursussen nu. Het is lastig om nog een verenigingsleven in stand te houden, maar ik heb gemerkt dat er een groot aantal mensen is dat Huismuziek een warm hard toedraagt en zich betrokken voelt. Ook al verliezen we leden (vooral door ouderdom), er komen altijd nieuwe leden bij die willen aanhaken omdat ze ons een sympathieke club vinden.

Bibliotheek

Er is geen enkele commissie die zo hard gewerkt heeft als die voor de bibliotheek. In januari 2008 kwamen negenduzend muziekstukken van Deurne naar Arnhem. Een ploeg vrijwilligers heeft heel wat uurtjes in de koude donkere kelder op de Oude Kraan doorgebracht om de catalogus te digitaliseren en alles op orde te krijgen. Helaas liep de uitleen steeds verder terug, iets wat ik nooit heb kunnen begrijpen. Waarom wilden leden en docenten niet putten uit deze rijke bron? Was alles ook van internet te plukken?

Het bestuur besloot in 2014 het hele zaakje op te doeken: uitverkoop in de kelder. Alleen de 1.200 voornamelijk klassieke kamermuziekwerken mochten we behouden. Ze staan nu veilig op het bureau voor gebruik op onze kamermuziekcursussen. Bij het aantreden van een nieuw bestuur kon nog een deel van de collectie op het nippertje worden behouden, waaronder composities die in opdracht van Huismuziek zijn gemaakt, een stukje historie van de vereniging (Zie pagina 40) voor meer informatie over de opdrachtcomposities.

Sabine d'Hont (Foto Marije van den Berg)

Maar ook Huismuziek moet mee met de tijd en daarom werken we nu hard aan de uitbreiding van een digitale bibliotheek. De focus ligt op werken in een variabele bezetting, zodat zoveel mogelijk verschillende musici kunnen samen-spelen of -zingen. Daar gaat het om bij Huismuziek.

Cursusprogramma

De cursussen zijn uitgegroeid tot onze kernactiviteit. Dat wordt ons ook wel verweten, dat we een reisbureautje voor cursussen zijn geworden. Dat is waar, maar het behelst toch wel veel meer dan dat. Er zijn leden en een bestuur, er is een bibliotheek en het Bouwerskontakt... Toen ik begon werd het cursusprogramma en ook het boekje gemaakt door de cursuscommissie. Die heeft hard gewerkt. Aangezien ik ook musicus ben wilde ik graag meepraten. Al snel was het samenstellen van het cursusprogramma de taak van het bureau geworden, ondersteund door de cursuscommissie, waar steeds weer nieuwe docenten zitting in nemen.

De dienstverlening was dringend aan verbetering toe. Ik denk dat we daar goed in geslaagd zijn, al lukt het niet altijd. Alles moet in orde zijn: naambadges voor deelnemers, gestemde klavecimbels, de dagindeling, goed leesbare bladmuziek, verwarmde repetitieruimtes, de dieet- en kamerwensen, maar we bieden ook een luisterend oor. Een deelnemer die nerveus wordt als hij de muziek ziet steken we een hart onder de riem. Pas echt blij ben je als een cursist in een evaluatie

schrijft: 'Superlatieven schieten te kort. Het is een feestelijk, hartelijk, ongekend goed georganiseerd muzikaal samenzijn van hoge kwaliteit met veel vriendschap,' aldus Beatrijs van de Lisdonk over de Muziekweek van A tot Z in 2017.

We zijn ook wegen ingeslagen die niet vruchtbaar bleken. Zo hebben we heel erg ons best gedaan voor jongerencursussen, tot 2015. Maar dat lukt niet meer in deze tijd, er is voor jongeren een te groot aanbod en de vakantiespreiding is desastreus gebleken. Helaas is ook de familie cursus Kamperen met Hemelvaart gesneuveld. Dat gebeurt wel vaker met lang lopende cursussen, dat het op een gegeven moment op-houdt. Maar er zijn ook uitzonderingen: zo is de Muziekweek van A tot Z (voorheen de Algemene muziekweek) al zo'n dertig jaar een immens succes (zie ook pagina 13), mede dankzij de geweldige docenten. Ook hebben we een tijd erg ons best gedaan voor cursussen voor vakmusici, maar daar was steeds minder animo voor. Vakmusici zijn te druk of kunnen ook elders terecht. Nu richten we ons helemaal op de amateurzanger of -speler. Een veertigjarige is bij Huismuziek jong. Musiceren kan gelukkig vaak nog tot op hoge leeftijd.

Music Mix

Van onze Music Mix weekenden hou ik het meest. In elk week-end vinden verschillende workshops tegelijk plaats, met name voor wereldmuziek. De sfeer, de gezamenlijke bonte avond en afsluitende optredens: je gaat met muziek in je hoofd

Klezmerorkest o.l.v. Jaap Mulder, 2014 (Foto Irma Oldenburg)

Music Mix workshop Swing au chocolat o.l.v. Pernilla Kannapinn, 2016 (Foto Sabine d'Hont)

naar huis, vol fijne herinneringen en misschien met nieuwe kameraden. In 2010 hebben we dit concept overgenomen van Dubbelzijdig. Aanvankelijk heb ik de weekends samen met Marieke te Wierik georganiseerd. Eerst op Zonnewende, nu op Fredeshiem. Ik zal nooit vergeten hoe wij 's nachts clavino-va's uit de Huismuziekaanhangertrokken terwijl de uilen over-vlogen. Arabische zang, muziektheater, songwriting, maar ook tango en klezmer, alles komt aan bod! Daarmee heeft Huismuziek haar horizon verbreed, getuige ook de uitspraak van deelnemer Piet van Doorn in 2011: 'Als klassiek hoboïst vind ik dit Music Mix weekend een soort van muzikaal vreemdgaan; heerlijk om mee te maken, en mijn vrouw vindt het prima!'

Op het bureau waren er ook moeilijke tijden. Zo groeide het werk mij op een gegeven moment totaal boven het hoofd. De organisatie was te groot geworden. In 2010 kwam eerst Paola Venuti het bureau versterken en in 2011 Didi de Pooter. Paola begon met de ledenadministratie, bibliotheek en het Bouwerskontakt en is steeds meer van de financiële administratie gaan doen, wat enorm fijn is. Didi deed eerst de pr, maar uiteindelijk kwam de verlossing en konden we samen de cursussen organiseren. We waren een goed team. Na haar vertrek in 2017 heb ik in Bien Schijf een heel goede nieuwe collega gevonden.

In het begin was de grootste hindernis het totale gebrek aan automatisering. Er was een eenvoudige website, inschrijvin-

gen gingen via de post. Dat is in sneltrainvaart verbeterd en dat scheelde enorm. Na 2011 zijn we gestopt met het uitgeven van een papieren nieuwsbrief, waarvoor door de redactiecommissie veel werk is verricht. Muziek voor cursussen versturen we nu digitaal. Ik weet nog dat ik eens een halve dag bezig was met bladmuziek voor een muzikale wereldreis... Social mediakanalen worden dagelijks gevuld, post is er nauwelijks meer en we draaien zo een factuurtje uit!

Een vruchtbare crisis

Toen COVID-19 ons in maart 2020 in lockdown bracht, dacht ik dat ons werk snel zou verdampen. Niets is minder waar gebleken. We hebben het te danken aan penningmeester Olga Spijkerman. Ze zag direct in dat we snel met een digitaal aanbod moesten komen, anders zou Huismuziek aan het eind van het jaar niet meer bestaan. We hebben onze koppen digitaal bij elkaar gestoken en er werk van gemaakt. Dat vind ik het leukste om te doen, iets tot stand brengen wat er nog niet was. Vanaf eind mei 2020 was er wekelijks een webinar en daarnaast zijn we begonnen met het ontwikkelen van videolessen. Een waardevolle aanvulling op ons aanbod, waar we blijvend ons voordeel mee kunnen doen.

We slaan ons door de crisis heen, dat staat vast. Huismuziek heeft haar elan van vroeger herwonnen en wie weet wat we nog allemaal kunnen bereiken.

1972-1988: een frisse wind en een bloeiende vereniging

Didi de Pooter, met medewerking van Sabine d'Hont

In 1972 kwam een dertiger de Grote Vellekoop vervangen. Hij ging met pensioen. De dertiger was Ine Jellema. Onder haar bewind beleefde Huismuziek een bloeitijd: elf medewerkers op het bureau – ruim negen fte bij elkaar, 150 cursussen per jaar, 5000 leden, en veel subsidie. En nog belangrijker: Huismuziek fungeerde als voortrekker en knooppunt tussen andere landelijke organisaties voor amateurmuziek. We spraken met Ine over de hoogtijdagen van de vereniging en de mensen die erachter zaten.

Toen ik (Didi) nog op het bureau werkte, leek het ons geweldig om subsidie te hebben. We verheerlijkten de tijd van Ine, waarin zo veel mogelijk was. Het goedkoper maken van de cursussen was een diepe wens. Om meer mensen ervan te laten genieten en om van de eeuwige klacht 'jullie zijn te duur' af te komen. Ine helpt me meteen uit de droom: 'Ook toen vond het gros van de leden dat de cursussen goedkoper moesten. Huismuziek heeft toch een socialistische oorsprong.' Maar ze geeft toe: 'Er was in die tijd meer geld voor cultuur. Toen ik bij Huismuziek begon, was er al een kleine subsidie, die in de loop der tijd meegroeide met de uitbreiding van onze activiteiten.'

'We kregen vooral geld om vernieuwende cursussen te ontwikkelen. Zo bedachten we De Zondagscomponist, voor amateurcomponisten. Daar kwamen verrassende cursisten op af, zoals een oude heer, iemand met nauwelijks contacten. Hij componeerde de meest moderne muziek. De resultaten van die cursus waren geweldig. We kregen ook externe taken erbij die extra geld opleverden, waarvoor ik mensen kon aannemen. Zo werden we een aantal jaren als uitvoerend bureau ingehuurd voor de organisatie van het Orlando Festival. Daar nam ik Henk Smit voor in dienst.'

De educatieve waarde van activiteiten was hét criterium voor het ontvangen van subsidies in Ine's begintijd bij Huismuziek. Later werd kwaliteit het belangrijkste. Ine: 'Voor je het weet is zo'n criterium alleen gunstig voor topensembles en vallen beginnende amateurs buiten de boot, terwijl kwaliteit ook kan staan voor kwaliteit van het proces. Dat was het credo van Vellekoop en Renske Nieweg: zorgen dat er vanaf de eerste noot echt muziek wordt gemaakt. Bij het werken met amateurs is het proces belangrijker dan het eindresultaat.'

Breder aanbod

Vernieuwing was aan Ine wel toevertrouwd. Er waaide een frisse muziekwind door het cursusprogramma toen ze aantrad: 'Tot mijn tijd stond er vooral oude muziek en volksmuziek op het programma, mét de bijbehorende instrumenten.

Daar paste de piano met zijn gelijkzwevende stemming niet bij, vond Vellekoop. In mijn tijd breidden we ons aanbod uit met cursussen voor alle instrumenten en soorten repertoire. Het aanbod werd breder. Ook nu vind ik de programmering van Huismuziek gevarieerd en modern. Zeker nadat de Music Mix weekends overgenomen zijn van Dubbelzijdig.'

Het einde van een tijdperk

Tegen het einde van Ine's tijd bij Huismuziek wilde de overheid het subsidiebudget voor de amateurmuziek beperken, én het veld overzichtelijk maken door alle kleine organisaties samen te voegen tot één: het LOAM (Landelijke Ondersteuning Amateurmuziekorganisaties). De consequenties voor Huismuziek zouden desastreus zijn, ook financieel: 'Alle middelen zouden in een grote pot komen en wat ik opgebouwd had moest afgebroken worden. Dat kon ik niet. Ik greep het moment aan om iets nieuws te gaan doen.' (Lees meer over het LOAM op pagina 10.)

Ine heeft ruim vijftien jaar aan onvergetelijke herinneringen en ervaring meegenomen. 'Ik had een bureau met prachtige medewerkers. Jan Willems bijvoorbeeld. Hij was als adjunct-directeur de financiële man en degene die bijvoorbeeld het initiatief nam voor de digitalisering van het bureau. We waren maatjes. Als ik hem niet had gehad, was een heleboel niet tot slagen gekomen. Ik kon blindvaren op zijn financiële inzicht en zijn fingerspitzengefühl bij het aannemen van

Ine Jellema gefotografeerd in haar tuin, 2020. (Foto Koos van Kampen)

medewerkers. Huismuziek werd ook geleid door creatieve en betrokken besturen en van ideeën voorzien door allerlei commissies. Ook leden kwamen met voorstellen. Ik deed het niet alleen.'

Een ander sleutelfiguur in die tijd was Arie Koorneef. Ine is vol lof: 'Hij was de beste voorzitter die ik ooit heb meegemaakt. Hij leerde me dat een organisatie geen "ding" is, maar een levend organisme, bestaand uit mensen. Hij was mensgericht, heel integer. Vaak zeggen bestuurders "dat zullen we meenemen" en gaan ze toch hun eigen gang. Arie luisterde echt. Hij zorgde voor een goede sfeer, en kon tegelijk doorpakken. Van hem heb ik ook leren vooruitkijken, in de lantaarnpaal klimmen, noemde hij dat*. Ik heb die methode meegenomen naar mijn volgende banen. Arie zei dat je af en toe tien jaar vooruit moet proberen te kijken. Wat gaat er spelen in de maatschappij, en wat is daarvan het gevolg voor de vereniging? Wat wordt de honger van de toekomst? Wat bedenken we voor onze leden?'

Vergrijzing

'Een van de maatschappelijke ontwikkelingen waar we niet omheen kunnen is vergrijzing. Men vindt ouderen geen aantrekkelijke doelgroep – onterecht! De groep ouderen wordt steeds groter. Met het klimmen der jaren ontstaat meer behoefte aan rust en andere activiteiten als afwisseling met het actieve musiceren. Daar kun je rekening mee houden. De gewone cursussen zijn misschien te intensief.' De gemiddelde leeftijd in het cursistenbestand van Huismuziek schuift op naar boven, dus deze tip nemen we mee. Gelukkig zit aan samen musiceren geen maximale leeftijd, dat was altijd al het geval bij Huismuziek en dat houden we graag zo!

*Ere wie ere toekomt: 'in de lantaarnpaal klimmen' komt van Jelle Kramer, die destijds afgevaardigde in het bestuur was namens het Bouwerscontact.

Arie Koorneef bij de opening van het nieuwe bureau in IJsselstein. (Foto archief Jan Willems)

Componeren voor Huismuziek

Guyette Delgorge

Het archief van Huismuziek telt maar liefst negenendertig composities die in opdracht van Huismuziek in de jaren tachtig en negentig verschenen bij uitgeverij Donemus, met steun van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst.

Van verheffen naar inleven

Het componeren van nieuwe muziek voor amateurmusici gebeurde de afgelopen decennia vanuit wisselend perspectief. Vlak na de oprichting van Huismuziek is 'verheffing' (van de arbeidersjeugd) het hoogste doel. Daarna blijft 'leren' (door samenspelen) nog lang erg belangrijk. Het perspectief verschuift langzaam maar zeker naar een meer gelijkwaardige positie tussen componist en amateurmusicus, waarbij 'inleving' in de amateurmusicus voorop komt te staan.

Tien jaar na de oprichting van Huismuziek schrijft Gerrit Vel-lekoop een tekenend voorwoord bij een opdrachtcompositie. Musiceren zou 'eerst werkelijk gezond zijn, wanneer komponisten (sic) van onze eigen tijd muziek zouden gaan schrijven (...) die in de eerste plaats bestemd is om zangers en spelers het plezier van het zelf-doen te laten beleven.' De muzikant die iets leert, mag daarbij pret hebben! Het perspectief kantelt (een beetje).

Het tienjarig bestaan wordt gevierd met *Twee divertimenti voor 3 blokfluiten en 3 violen* van Marinus Kasbergen en Leo de Vries. Deze twee jonge componisten beschikten waarschijnlijk over het juiste 'ontwakend besef dat het schrijven van werken voor de huismuziekbeoefening (...) een belangrijk deel is van de taak van de komponist', zoals Vellekoop schrijft.

Proeve in eenvoud

In 1972 is er geen sprake meer van het oorspronkelijke oprichtingsideaal van 'culturele verheffing'. Huismuziek zet onder leiding van directeur Ine Jellema in op een 'ontwik-kelfunctie'. Dit perspectief levert de eerste vijftientig jaar overheidssubsidie van het toenmalige ministerie van WVC en dus nieuwe composities op. Als Huismuziek in 1993 onder de paraplu van het LOAM (Landelijke Ondersteuning Amateurmuziekorganisaties) terecht komt (zie pagina 10), verslechtert haar financiële situatie. Toch lopen de vette jaren voor de opdrachtcomposities van Huismuziek nog door tot in de jaren negentig en de daaropvolgende jaren nul. Een indrukwekkend aantal opdrachten werd verstrekt. Een keur aan componisten schreef werk voor Huismuziek.

Bernhard van Beurden voert de lijst aan met wel tien werken (met geestige titels als: 'Het verplichte werk' en 'Er op of er onder'), maar ook Tera de Marez Oyens, Ab Sandbrink, Walter Hekster, Willem Jeths, Hans Koolmees, Jef Hamburg,

Caroline Ansink en Jacob ter Veldhuis componeerden voor Huismuziek.

Eind jaren tachtig schrijven De Marez Oyens en Hekster dat de amateurmusicus van de 'muzikale problemen' in hun stukken iets kan leren. In de inleidingen bij die uitgaves is dan ook sprake van 'oefenmateriaal'. Die enigszins betuttelende houding verdwijnt pas later in de jaren negentig. Ter Veldhuis levert duo's af voor zoveel mogelijk verschillende instrumentcombinaties. Een geheel andere insteek! Willem Jeths laat zich leiden door de keuze voor Italiaanse gedichten. Koolmees beschouwt het schrijven voor amateurmusici als een 'proeve in eenvoud'. Voor Strategier die ter ere van het vijftigjarig bestaan componeerde op teksten van Nijhoff en Gezelle, zijn 'speelsheid, bewogenheid en sterke melodische expressiviteit' belangrijke pijlers voor de amateurmuziek.

Componeren vraagt om inleving

Uit de termen 'verheffing', 'oefening' en 'leren' spreekt misschien een zekere neerbuigendheid. Componisten als Jacob ter Veldhuis, Willem Jeths en Ab Sandbrink houden rekening met de muzikale vaardigheden van amateurmusici, zonder daarbij een docerend vingertje op te steken. Ter Veldhuis componeert voor amateurmusici wel anders dan 'normaal', omdat hij 'meer binnen de lijntjes moet kleuren'. Hij gebruikt een 'gering(er) arsenaal aan muzikale modellen'. Hij noemt het treurig dat componeren voor amateurmusici een ondergeschoven kindje was en nog steeds is bij het huidige Fonds voor de Podiumkunsten. 'Ik ben zelf ook begonnen op een muziekschooltje. Als ik nog denk aan hoe ik met mijn blokfluit begon en genoot van de stukjes van...Vellekoop!'

Willem Jeths zegt niet anders te componeren dan 'normaal', hoewel hij rekening houdt met de moeilijkheidsgraad. 'Wetende dat het niet fijn repeteert als je elke noot tien keer moet 'omkeren' voor je hem kunt spelen/zingen.' Jeths looft het feit dat Huismuziek vanaf de jaren zestig consequent hedendaagse muziek heeft betrokken bij het repertoire voor amateurmusici. Ab Sandbrink benadrukt dat amateurmusici vaak meer kunnen dan ze denken, mits ze op de goede manier uitgedaagd worden en goed voorbereid zijn, en het werk aansluit bij een 'gekende luisteromgeving'.

Caroline Ansink stelt dat componeren voor welke bezetting dan ook, vraagt om inleving in de spelers. 'Amateurmuziek is heel belangrijk, niet alleen omdat het de voedingsbodem is voor jonge aspirant-beroepsmusici, maar ook omdat ons publiek vaak uit amateurmusici bestaat. De noodzaak nieuwe muziek voor amateurmusici te componeren is dan ook evident.'

De titelpagina van het trio dat Arie Koorneef schreef voor Huismuziek. >

TRIO
Voor
VIOOL, VIOLONCEL en PIANO

1990 Arie Koorneef

MM ♩ = 120
allegro a tempo
a tempo
V
mf
a tempo
mf
senza tempo
f
arpeggio stringendo
Ped.

Literatuur over de geschiedenis van Huismuziek

Bouterse, Jan (2011). 'Dertig jaar Bouwerscontact en wat daarbij komt kijken', *Huismuziek Nieuwsbrief*, 4, nr. 5.

Dijk, Sonja van (2011). 'Zestig jaar Huismuziek; essentie blijft', *Huismuziek Nieuwsbrief*, 4, nr. 5.

Driessen, Rudi (2007). 'Gerrit Vellekoop, een musicus met een missie', *Huismuziek*, 56/4 (november), pp. 4–7.

Groot, A. de (1991). *Jubileumboek 40 jaar Huismuziek*. IJsselstein: Huismuziek, Vereniging voor muziek en instrumentenbouw.

Hoek, Toos (1976). 'Vereniging voor Huismuziek 1951 – 1976; De veelomvattende geschiedenis van 25 jaar activiteit', *Huismuziek*, nr. 3, p. 17.

Horringa, R. (1990). 'De wortels van Huismuziek, interview met twee mannen van het eerste uur', *Huismuziek*, nr. 2, pp. 20-21.

Hurkens, R., & Van Lier, C. (1991). *De vereniging voor Huismuziek: een historische beschrijving* (doctoraal scriptie). Utrecht: eigen beheer.

Jellema, Ine (1984). 'Bij de dood van Gerrit Vellekoop', *Huismuziek*, mei, p. 3.

Klis, Jolande van der (1991). 'Beurt onze vlaggen; de gezamenlijke roots van huismuziek en oude muziek', *Tijdschrift voor Oude Muziek*, nr. 2 (mei), pp. 7–11.

Klis, Jolande van der (1991). *Oude muziek in Nederland; Het verhaal van de pioniers 1900 – 1975*, Utrecht, Stichting organisatie Oude Muziek.

Meilof, J. (1999). *Een wereld licht en vrij; het culturele werk van de AJC 1918 - 1959*, Amsterdam: Stichting Beheer IISG.

Nieweg, Renske (1990). 'De wortels van Huismuziek deel II', *Huismuziek*, nr. 4, pp. 19-20.

Paap, Wouter (z.j.). *Huismuziek en leekenmuziek; muziek in gezin en vereniging*, Bussum, "Ons leekenspel".

Rotman, J. (1984). 'In memoriam Gerrit Vellekoop; ter nagedachtenis aan een waardevol leven', *De Pyramide*, (mei), p. 88.

Vellekoop, G. (1963). 'Een hele week leven met muziek', *Vrije Opvoedkunst*, jaargang 26, nr. 45, p. 44

Vereniging voor Huismuziek. (1996). 'In Holland staat een huismuziekhuis', *Huismuziek*, (juni), pp. 10–12.

Colofon

Dit is een uitgave van Huismuziek, vereniging voor muziek en instrumentenbouw, 2021

Hoofdredactie en eindredactie: Didi de Pooter

Redactie: Sonja van Dijk-Brinckmann, Sabine d'Hont en Koos van Kampen

Tweede eindredacteur: Heleen Drijver

Vormgeving: Guido van Gerven, Duplo studio

Drukwerk: Drukkerij Tesink, Dinxperlo

Met dank aan iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze bundel. Het is echt een gezamenlijke inspanning geweest en dat maakte het een heel bijzonder project om aan te werken.

Disclaimer: We hebben geprobeerd van al het beeldmateriaal in deze bundel bron en/of rechthebbende te achterhalen. Veel foto's zijn echter al zo oud, dat dat in veel gevallen niet gelukt is. Meent u de rechten van geplaatste beelden te hebben, wilt u dan contact opnemen met Huismuziek?

Bureau Huismuziek
Postbus 9
6800 AA Arnhem
info@huismuziek.nl
www.huismuziek.nl

ISBN-nummer: 9789081163620

